

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jan Calta

**Postoj F. D. Roosevelta k otevření
druhé fronty**

**F. D. Roosevelt's attitude towards
opening the second front**

Praha, 2012

Doc. PhDr. František Stellner Ph.D.

Na tomto místě bych rád poděkoval svému školiteli doc. Františku Stellnerovi za jeho vstřícný a trpělivý přístup. Jeho odborné rady a pečlivá revize mi mnohokrát pomohly překlenout nejedno úskalí při psaní tohoto textu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 22.7.2012

....

.....

Jan Calta

Abstrakt

Tato práce se zabývá problematikou britsko - amerického spojení v průběhu Druhé světové války a snahou spojenců provést masivní invazi v západní Evropě. Vše je nahlíženo především z perspektivy amerického prezidenta Roosevelta. V první části je analyzováno období americké neutrality před útokem na Pearl Harbor a snaha prezidenta Roosevelta připravit americkou společnost na vstup do války. Druhá část popisuje období od vstupu Spojených států do války do první spojenecké invaze v severní Africe. Pozornost je věnována především spojeneckým konferencím, kde se utvářela hlavní vojenská strategie. Zohledněn je také vliv amerického veřejného mínění na postoj prezidenta Roosevelta. Závěrečná část se zabývá obdobím od invaze v severní Africe po definitivní rozhodnutí o otevření druhé fronty na konferenci v Teheránu v prosinci 1943. V tomto období se již začala postupně projevovat převaha Spojených států v utváření spojenecké strategie.

Klíčová slova

Roosevelt, Churchill, britsko – americké spojení, invaze v západní Evropě, vojenská strategie spojenců

Abstract

The core of this work is aimed on the British – American alliance during the Second world war and the effort of allies carry out the massive cross – channel invasion. All this matters are reflected from the view of american president Roosevelt. In the first part is analyzed non – belligerent period of american neutrality before the attack at Pearl Harbor and the Roosevelt's effort prepare the american society for the entry to the war. The second part described the period from the american entry to the war until the first invasion in North Africa. The attention is aimed first of all on the diplomatic talks, where the Grand strategy was created. The influence of american public opinion on the Roosevelt's attitude is also reflected. The last part deals in the period from the invasion in North Africa until the final decision about opening the second front on the conference in Tehran in december 1943. In this period gradually prevailed the power of USA on the Grand strategy.

Keywords

Roosevelt, Churchill, British – American alliance, cross – channel invasion, Grand strategy

Obsah

Úvod.....	9
1. Přípravy na válku	16
1.1. Od izolacionismu k Pearl Harboru	16
1.2. Veřejné mínění před Pearl Harborem	22
2. Bod obratu - 1942	27
2.1. První spojenecká konference	27
2.2. Marshallovo memorandum	30
2.3. Molotov ve Washigtonu	32
2.4. Směr severní Afrika.....	34
2.5. Veřejné mínění po Pearl harboru.....	41
3. Invaze do Evropy	44
3.1. Casablanca.....	44
3.2. Stalingrad.....	50
3.3. Vylodění v Itálii.....	52
3.4. Veřejné mínění a invaze do Evropy	55
3.5. Západní Evropa na obzoru	58
Závěr.....	62
Seznam použité literatury	66

Seznam použitých zkratek

CCS – Combined Chiefs of Staff

JCS – Joint Chiefs of Staff

ABC – American-British conversation

Úvod

Problematika Druhé světové války a spojenecké politiky zvláště byla již v odborné literatuře mnohokrát zpracována, a tak se zpočátku zdálo, že téma mé bakalářské práce bude, díky bohaté pramenné základně, relativně nekomplikované. S přibývajícím časem i s množstvím přečtené literatury se však začaly objevovat stále nové otázky i témata, která mne vyvedla z omylu.

Hned od počátku bylo především nezbytné si vyjasnit termín „druhá fronta“. Druhou frontou, jako hlavním tématem mého bádání, je myšleno masivní spojenecké vyloďení v západní Evropě, které posléze proběhlo v červnu 1944. Toto pojetí je plně v souladu s odbornou literaturou a je také shodné s interpretací představitelů Sovětského svazu, kteří kdykoli během války urgovali otevření druhé fronty, měli na mysli spojeneckou invazi do Francie. Naopak prezident Roosevelt ve svých projevech a dopisech zachází s tímto termínem poměrně volně a označuje tak, zvláště v roce 1942, jakoukoli spojenecké vyloďení většího rozsahu. Nabízí se otázka, proč za druhou frontu nepovažovat již spojenecké vyloďení v severní Africe či v Itálii? Vzhledem k faktu, že první frontou je myšlena fronta v Sovětském svazu, která se svými nezměrnými lidskými a materiálními oběťmi vytvořila nezbytný základ porážky nacistického Německa, tak druhou frontou se mohla stát pouze spojenecká akce, která by alespoň částečně, odvelením relevantního množství divizí z východu, ulehčila situaci sovětskému spojenci a zásadním dílem přispěla ke konečnému vítězství spojenců. Toho nebyla invaze v severní Africe, ani v Itálii schopna dosáhnout.

Dalším logickým krokem bylo zjistit jaké motivy a cíle sledoval Roosevelt otevřením fronty v západní Evropě a zda to bylo jeho záměrem již od vstupu Spojených států do války či tento záměr vykrytalizoval až v průběhu pozdějších jednání. Vycházím z předpokladu, že již od vstupu Spojených států do válečného konfliktu sledoval Roosevelt strategii *Germany first*, neboť si uvědomoval, že přes napadení Japonskem je hitlerovské Německo hlavní spojeneckou hrozbou a pouze porážka Německa zajistí porážku Japonska a nikoliv naopak. Otázka byla, zda Roosevelt inklinoval od počátku k otevření fronty v západní Evropě nebo zda spíše preferoval postupné oslabení nepřítele periferními

úder jako jeho britští spojenci. Britský historik Andrew Roberts upozorňuje, že Američané byli spíše stoupenci Clausewitzovy¹ strategie, dostat nepřítele v co nejkratší možné době do rozhodující bitvy na nejdůležitější frontě. Naopak Britové preferovali strategii čínského vojenského teoretika Sun Cu², unavit nepřítele periferními atakami a rozhodující ofenzivu zahájit, až když je nepřítel fatálně oslaben.³ Hlavními zastánci brzkého otevření fronty v západní Evropě byli především George Marshall⁴ a Henry Stimson⁵. Zastávám názor, že Roosevelt byl také stoupencem fronty v západní Evropě, ovšem podstatně obezřetněji zvažoval logistické možnosti spojenců, a také si byl dobře vědom obrovského negativního dopadu na morálku americké veřejnosti, který by měl vojenský neúspěch při prvním střetu s vojsky Osy. Přesto v roce 1942 bylo jeho chování ohledně druhé fronty poněkud vrtkavé a pro jeho vojenské či politické partnery často velmi těžko čitelné.

Důležitou otázkou bylo také prozkoumat, jaké osoby či okolnosti měly rozhodující vliv na utváření Rooseveltových postojů. Do jaké míry se rozhodoval Roosevelt na základě vlastních úvah a do jaké míry byl ovlivněn názory svých vojenských i nevojenských poradců a nakolik se do jeho myšlení promítala vnitropolitická situace ve Spojených státech spojená s postoji americké veřejnosti. Vycházím z předpokladu, že Roosevelt byl velmi obratný politik, byť díky americkému předválečnému izolacionismu s menšími zkušenostmi v oblasti zahraniční politiky, a ve svém počínání se primárně řídil vlastním úsudkem. Jako zkušený politik ve vnitropolitických otázkách si jistě uvědomoval váhu veřejného mínění a byl si dobře vědom využití vojenského úspěchu v oblasti politické propagandy, přesto se nedomnívám, že by záměrně preferoval úspěch na domácím politickém kolbišti před vojenským úspěchem spojeneckých vojsk.

Ovšem nejdůležitějším aspektem, který se vine jako červená nit celou touto prací, se od počátku jevila mezinárodní situace a s ní spojená vyjednávání a řada konferencí s britským spojencem. Jako nejdůležitější se jevila otázka, do jaké

1 Clausewitz, Carl Marie von, (1770-1831), důstojník pruské armády a vojenský teoretik, dílo: O válce

2 Sun Cu (asi 500 př. n. l.), čínský generál a vojenský teoretik, dílo: Umění války

3 Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 139

4 Marshall, George Catlett (1880-1959) americký generál, v letech 1939-45 velitel generálního štábu pozemní armády

5 Stimson, Henry L., (1867-1950) americký politik, v letech 1940-45 ministr války

míry byli Roosevelt a američtí vyjednavací schopni prosazovat vlastní vojenskou strategii v konfrontaci s britskými plány zejména v podání Winstona Churchilla. V tomto případě jsem vycházel z hypotézy, že vzhledem k pozdějšímu vstupu Spojených států do válečného konfliktu byla minimálně na počátku, přes nespornou hospodářskou a materiální dominanci USA, převaha v oblasti vojenského plánování na straně Britů. Bylo třeba zjistit, v jakém období se začala, a zda se vůbec začala, karta obracet ve prospěch vojenské strategie Spojených států. V druhém sledu bylo třeba vyhodnotit, zda se do Rooseveltova rozhodování promítal i vývoj na východní frontě a neustálý nátlak Stalina po rozhodné vojenské akci spojeneckých vojsk.

Celá práce je členěna do třech větších kapitol, které se dále dělí na několik podkapitol. Téma je zpracováno progresivní metodou tzn., že text je, až na drobné a nevyhnutelné odchylky v rámci podkapitol, uspořádán chronologicky od nejstarších událostí po události nejnovější. První kapitola se zabývá obdobím před vstupem Spojených států do války v letech 1940 – 1941. Cílem je sledovat škálu postojů, kterou zaujímaly nejvyšší politické kruhy i širší americká veřejnost k evropské válce. Jak na tyto postoje reagoval Roosevelt a byl schopen poskytnout dostatečně silné vedení? Střet stoupenců izolacionismu s obhájci vojenské intervence a masivní pomoci Británii, ke kterým patřil i Roosevelt je úhelným kamenem americké politiky v tomto období. Snaha Roosevelta a jeho administrativy ovlivnit veřejné mínění ve prospěch americké účasti na válečném konfliktu a úsilí prosazovat v Kongresu zákony vedoucí k rozsáhlé materiální pomoci Britům a zároveň zvyšující vojenskou připravenost Spojených států na ozbrojený střet jsou předmětem zkoumání první kapitoly.

Obsah druhé kapitoly je časově vymezen vstupem Spojených států do válečného konfliktu v prosinci 1941 a první úspěšnou spojeneckou invazí do severní Afriky v listopadu 1942. Meritem této kapitoly jsou společná britsko – americká vyjednávání, vedená v době značné vojenské převahy nacistického Německa. Snaha definovat společnou vojenskou strategii a určit oblast vhodnou pro první spojenecké vylodění, byla předmětem mnoha ostrých sporů a nedorozumění na bilaterálních konferencích, probíhajících za zavřenými dveřmi. Díky účasti ve válce od roku 1939 bylo britské strategické plánování v tomto období na vyšší úrovni než americké a právě podstatně detailnější zpracování

vojenských plánů umožňovalo Britům a Winstonu Churchillovi především, být o krok napřed před Američany a prosazovat strategii postupného oslabení nepřítele řadou útoků v periferních oblastech. Schopnost či neschopnost vypracovat stejně podrobné alternativní plány, především pro masivní vyloštění v západní Evropě, strategie protežovaná americkým vojenským velením v čele s generálem Marshallem, a také názorová neshoda a špatná komunikace mezi prezidentem Rooseveltem a jeho vojenskými poradci byly klíčovými faktory této etapy. Závěr druhé kapitoly je věnován proměně postojů americké veřejnosti k válečnému konfliktu v průběhu roku 1942 a vlivu, který tato proměna měla či neměla na strategické uvažování prezidenta Roosevelta.

Třetí a zároveň závěrečná kapitola sleduje peripetie britsko – amerických vyjednávání a strategických názorů, pochopitelně především s důrazem na názory prezidenta Roosevelta, v období od vyloštění v severní Africe až po spojeneckou konferenci v Teheránu v roce 1943. Přestože k otevření druhé fronty v západní Evropě došlo až v červnu 1944, jsem přesvědčen, že ke všemu podstatnému, ohledně spojeneckých názorů a Rooseveltových zvláště na dané téma, došlo do konce roku 1943. Dohoda se Stalinem v Teheránu byla definitivní tečkou dvouletých spojeneckých vyjednávání o otevření druhé fronty. Klíčovým problémem této kapitoly bylo posoudit kdy, kde a proč došlo ke změně v uvažování prezidenta Roosevelta, které vedlo k vychýlení vah ve prospěch strategie prosazované americkým vojenským štábem. V této souvislosti je jedna podkapitola věnována bitvě u Stalingradu a následné změně ve vývoji vojenské situace na východní frontě, která podle mého měla vliv na změnu Rooseveltových postojů. Závěrem jsou opět posouzeny postoje veřejného mínění, které ovšem po mém soudu již v roce 1943 neměly zdaleka tak silný vliv na Rooseveltovo rozhodování.

Napsání bakalářské práce pochopitelně vyžadovalo obeznámit se s dostupnou odbornou literaturou a prameny k danému tématu. Již výše jsem naznačil, že téma mezinárodní politiky v průběhu druhé světové války je značně frekventované téma, zvláště v britské a americké historiografii. Z dostupných pramenů jsou k dispozici především edice Rooseveltových dopisů⁶ a projevů.⁷ Za

6 Korespondence předsedy rady ministrů SSSR s prezidenty USA a ministerskými předsedy Velké Británie za Velké vlastenecké války 1941-1945, Praha 1981; Roosevelt and Churchill:

důležitější pramen považují korespondenci, neboť nebyla určena k veřejné prezentaci. Právě soukromý charakter korespondence přináší často ojedinělou možnost nahlédnout do neoficiálních názorů dobových aktérů, v tomto směru zvláště edice dopisů prezidenta Roosevelta se svým hlavním spojencem a zároveň největším diplomatickým protihráčem premiérem Churchillem je pramenem prvořadého významu. Projevy prezidenta Roosevelta určené v první řadě široké americké veřejnosti jsou pochopitelně omezeny svým oficiálním a povětšinou propagandistickým charakterem, přesto při pozorné četbě, někdy i mezi řádky mohou být zajímavým, doplňujícím zdrojem informací.

Dalším důležitým pramenem je pochopitelně memoárová literatura, jíž vévodí především *opus magnum* z pera britského ministerského předsedy Winstona Churchilla.⁸ Bohužel podobný protipól z pera prezidenta Roosevelta, pravděpodobně kvůli jeho předčasnému úmrtí na jaře 1945, neexistuje. Naopak můžeme nahlédnout do memoárů či deníků několika dalších významných osobností z obou stran spojeneckého tábora. Na americké straně jsou to především paměti ministra války Henryho Stimsona či státního tajemníka (ministr zahraničních věcí) Cordella Hulla.⁹ Z opačného tábora jsou nejbohatším zdrojem informací válečné deníky šéfa britského imperiálního štábu polního maršála Alana Brookea a paměti několikanásobné britského ministra zahraničních věcí a budoucího premiéra Anthonyho Edena.¹⁰ Memoárová literatura patří, jak již bylo naznačeno, k nejcennějším zdrojům informací, ale skýtá také pro badatele jistá interpretační úskalí. Úhel pohledu přímých účastníků událostí bývá značně subjektivní a poměrně často veden, ať už vědomou či nevědomou snahou zveličit vlastní roli či *ex post* lehce pozměnit vlastní názory, tak aby byly v souladu s pozdějším vývojem událostí.

V neposlední řadě se dá získat řada cenných informací z dobových periodik. Pro výzkum postojů americké společnosti k válečnému konfliktu je k

Their Secret Wartime Correspondence/ Edit. by F. Loewenheim, H. Langley, M. Jonas Londýn 1975; Roosevelt, Elliott (ed.), The Roosevelt letters: Being the Personal Correspondance of Franklin Delano Roosevelt, Vol. Three (1928 – 1945), London 1952

7 Roosevelt, Franklin Delano, Za lepší svět: projevy z let 1941 – 1945, Praha 1947; Zevin, B. D. (ed.), The Selected Addresses of Franklin Delano Roosevelt 1932 – 1945, New York 1946

8 Churchill, Winston, Druhá světová válka, díl 1 – 6, Praha 1992 - 1995

9 Stimson, Henry – Bundy, McGeorge, On Active Service in Peace and War, New York 1948; Hull, Cordell, The Memoirs of Cordell Hull, New York 1948

10 Eden, Anthony, The Eden Memoirs: The Reckoning, London 1965; Danchev, Alex – Todman, Daniel (eds.), War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke, London 2002

dispozici časopis *The Public Opinion Quarterly*, kde jsou pravidelně publikovány průzkumy veřejného mínění ve Spojených státech, které poskytují prakticky nezastupitelný zdroj informací. K obecně politickým a mezinárodním událostem jsou vhodným doplňkem dobové politické komentáře a analýzy ve *Foreign Affairs* a *The American Political Science Review*. Badatel nemůže pochopitelně opominout archivní výzkum. Většina zásadních archivních materiálů se nachází ovšem v amerických a britských archivech, které jsem bohužel neměl možnost navštívit. Z archivních materiálů české provenience je k dispozici archivní fond Benešovy londýnské exilové vlády který je po částech umístěn v Archivu Ministerstva zahraničních věcí ČR, Archivu Kanceláře prezidenta republiky a Archivu Masarykova ústavu Akademie věd ČR. Z pochopitelných důvodů se však ve vztahu ke zkoumanému tématu jedná o informace všeobecného charakteru.

Kromě pramenů je k dispozici značně obsáhlá odborná literatura. Ze starší literatury publikované již v 60. a 80. letech považuji za nejzdařilejší monografie Herberta Feise, Richarda Steela a Roberta Dalleka.¹¹ Feis a Dallek se zaměřují více na reflexi mezinárodní situace a s tím spojené britsko-americké vyjednávání. Steele naopak sleduje spíše diskuse o vojenské strategii vedené mezi vojenskými lídry Spojených států. Z novějších monografií publikovaných po roce 1990 považuji za nejzásadnější práce Kennetha Davise, Warrena Kimballa, Andrewa Robertse, Stevena Caseyho a Jana Wannera.¹² V otázce otevření druhé fronty je především Robertsova práce téměř vyčerpávající po stránce zmapování britsko-amerických spojeneckých konferencí v klíčových letech 1942 – 1943. Výjimečné postavení má práce Stevena Caseyho, která je pravděpodobně první a pohříchu také asi jedinou ucelenou monografií zabývající se vztahem prezidenta Roosevelta k názorům americké veřejnosti. Z domácích luhů a hájů jsou jedinými relevantními pracemi publikace profesora Wannera. Ovšem zvláště jeho obsáhlá a faktograficky nabitá třídílná monografie Spojené státy a evropská válka snese

11 Steele, W. Richard, *The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy*, Bloomington and London 1973; Feis, Herbert, *Churchill-Roosevelt-Stalin: The war they waged and The peace they sought*, New Jersey 1967; Dallek, Robert, *Franklin D. Roosevelt and American foreign policy*, New York 1979

12 Kimball, Warren F., *Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War*, New York 1997; Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945*, díl 1 - 3, Praha 2002; Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008; Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001; Davis, Kenneth S., *FDR, The War President, 1940-1943*, New York 2000,

nejpřísnější měřítko a může se směle měřit s nejkvalitnější britskou a americkou produkcí. V záplavě odborných článků publikovaných na stránkách prestižních časopisů (*Military Affairs*, *The Journal of American History*, *The American Historical Review*, *Journal of Contemporary History* atd.) bych rád upozornil na dva články Marka Stolera a Warrena Kimballa¹³ věnovaných problematice východní fronty, které mě upozornily na důležitý vliv bitvy u Stalingradu a následné sovětské protiofenzivy na strategické uvažování prezidenta Roosevelta.

13 Kimball, Warren F., Stalingrad: A Chance for Choises, in: *The Journal of Military History* 60, č. 1, 1996; Stoler, Mark A., The Second Front and American Fear of Soviet Expansion, 1941-1943, in: *Military Affairs* 39, č. 3, 1975

1. Přípravy na válku

1.1 Od izolacionismu k Pearl Harboru

Neočekávaný japonský útok na americkou námořní základnu v Pearl Harboru v ranních hodinách 7. prosince 1941 znamenal zlomový bod v dosavadním vývoji Druhé světové války. Bylo definitivně rozhodnuto o okamžitém vojenském vstupu Spojených států do válečných událostí. Prioritou se stala společná vojenská strategie s Velkou Británií a SSSR a s tím spjaté rozdělení armádních jednotek a materiálních prostředků, jež si vyžádalo ze strany USA všestrannou mobilizaci sil, přechod na válečné hospodářství a do té doby nevídané finanční náklady.

Vzhledem k tématu této práce je však nezbytné vrátit se přibližně o dva roky nazpátek, neboť již v letech 1940 - 41 byly projednávány různé varianty postupu angažování se Spojených států ve válečném konfliktu, v nichž zaujímal prezident Roosevelt pochopitelně klíčovou roli. Americký historik Mark Lowenthal¹⁴ připisuje strategickou nepřipravenost Američanů na vojenský konflikt na počátku roku 1942 především neochotě prezidenta Roosevelta přijmout politickou odpovědnost za některý z vojenských návrhů právě v tomto období.¹⁵ Toto tvrzení je podle mého názoru poněkud nespravedlivé, neboť se domnívám, že již v tomto období činil Roosevelt mnoho kroků, které měly dlouhodobý efekt a anticipovaly budoucí vojenské zapojení Spojených států do válečného konfliktu. Je pravdou, že v inkriminovaném období 1940 - 41 se Rooseveltova zahraniční politika řídila snahou, podpořit Británii ve vojenském úsilí a přitom se reálně vyhnout plnému vojenskému zapojení Spojených států do války. Preferována byla především materiální pomoc, uskutečňovaná v rámci zákona o půjčce a pronájmu (*lend-lease*). Plnohodnotná vojenská angažovanost americké armády byla v období před Pearl Harborem, vzhledem k postoji americké společnosti, pro Roosevelta těžko obhajitelná. Americká společnost byla

14 Mark Lowenthal je historik zaměstnaný v Congressional Research Service při Kongresové knihovně ve Washingtonu, specializuje se na problematiku Národní obrany.

15 Lowenthal, Mark, Roosevelt and the Coming of the War: The Search for United States Policy 1937-1942, in: Journal of Contemporary History 1981, roč. 16, č. 3, s. 421-431. Tento názor zastával i pozdější ministr války Henry Stimson. Stimson, H., Bundy, M., On active Service in Peace and War, New York 1947, s. 366-367

v letech 1940-41 rozdělena, co se týče postoje k vojenské intervenci, na tři názorové proudy.¹⁶ Minoritu tvořily oba krajní názory – izolacionismus a intervencionismus. Většina americké společnosti sympatizovala s britským vojenským úsilím a vyjadřovala antipatie vůči nacistickému Německu, ale zároveň se chtěla vyhnout masivní vojenské intervenci.¹⁷

Před válkou se Spojené státy řídily zákonem o neutralitě a tento zákon byl 5. září 1939 potvrzen Kongresem. Na základě tohoto zákona zakazovala vláda Spojených států americkým občanům vstup do armád válčících zemí a americkým firmám prodávat těmto zemím válečný materiál. Po vzrušené diskusi však Kongres v listopadu schválil zákon o „prodeji za hotové“ (*cash and carry*), který přes zdání přísné neutrality jednoznačně zvýhodňoval Británii před Německem. Na základě tohoto zákona mohly Spojené státy prodávat zbraně i Německu, ale vzhledem k jednoznačné dominanci Britů na moři byl tento obchod uskutečnitelný jedině pro Británii.¹⁸

Klíčovou událostí pro změnu postoje Roosevelta k válečnému konfliktu se stala blesková porážka Francie v červnu 1940.¹⁹ Roosevelt dospěl k závěru, že politika *appeasementu* již není možná a podpora Velké Británie se stává nevyhnutelnou. Důležitou podporu získal Roosevelt pro své plány v červenci 1940 vstupem zástupců republikánské strany Williama F. Knoxe a Henryho Stimsona do vlády. Knox jmenovaný do funkce ministra válečného námořnictva i Stimson jmenovaný novým ministrem války sdíleli Rooseveltovy univerzalistické cíle a považovali vstup Spojených států do války jen za otázku času.²⁰ V této souvislosti se stalo hlavním úsilím Roosevelta a jeho okolí přijetí dvou klíčových zákonů – zákona o všeobecné branné povinnosti a zákona o půjčce a pronájmu (*lend-lease*).

16 Steele, W. Richard, *The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy*, Bloomington and London 1973, s. 4

17 Kimball, F. Warren, *Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War*, New York 1997, s. 54 Upozorňuje, že jedním z hlavních důvodů, neochoty americké společnosti k masivní vojenské invazi, mohla být neexistence neomezené ponorkové války, tak jako za První světové války.

18 Churchill, Winston, *Druhá světová válka*, 2. díl – Jejich nejskvělejší hodina, Praha 1993, s. 532

19 Sherwood, Robert E., *Roosevelt and Hopkins: An Intimate History*, 1. díl – *The Men who Shaped our Lives*, New York 1950 Rooseveltovy hrdosti se velmi dotklo, že musel jen bezmocně přihlížet a později se přiznal, že to byl pocit „nejtrpčí porážky v celém mém životě“.

20 Stimson, Henry – Bundy, McGeorge, *On Active Service in Peace and War*, New York 1948, s. 159

Zákonem o zavedení všeobecné branné povinnosti, doplněným jednáním o zvětšení válečného námořnictva o 70 % se začal americký Kongres zabývat počátkem léta 1940. Roosevelt v této záležitosti postupoval velmi opatrně, neboť nikdy v dějinách Spojených států nebylo přistoupeno k takovému kroku v době míru, ale vždy až po vyhlášení války, což bylo zvláště v období těsně před prezidentskými volbami na podzim 1940 velké riziko. Rozhodujícím faktorem se ukázala Stimsonova iniciativa na založení organizace pro dobrovolný vojenský výcvik občanů, o kterou byl tak značný zájem, že 16. září 1940 Kongres zákon schválil, byť jeho platnost byla omezena prozatím na jeden rok s výslovným omezením činnosti armády jen na západní polokouli.²¹ Přesto tento zákon položil legislativní základy vzniku obrovské americké armády *pro futuro*. Dalším kolem soubojů s izolacionistickou opozicí se stalo přijetí zákona o půjčce a pronájmu (*lend-lease*). V listopadu 1940 zažádala Velká Británie o válečný materiál pro rok 1941, ale v této době již nedisponovala dostatečným množstvím finančních prostředků na splácení svých závazků. Roosevelt proto přišel s nápadem materiál pouze pronajmout a placení půjčky řešit až po skončení války.²² Tento zákon dával Rooseveltovi obrovské pravomoci, neboť stanovení přesných podmínek bylo jen jeho záležitostí a tuto pomoc mohl uplatnit u jakékoli země, kterou považoval za důležitou pro obranu Spojených států.²³ Boj o *lend-lease* byl podle očekávání velmi tvrdý, přesto po schválení Senátem 8. února byl zákon 11. března schválen i Sněmovnou reprezentantů a okamžitým prezidentovým podpisem vstoupil v platnost. Schválení tohoto zákona se stalo jedním z největších úspěchů Roosevelta v období před napadením Pearl Harboru. V rámci *lend-lease* bylo v budoucnosti americkým spojencům dodáno tolik materiálu, že by to stačilo na vybudování 101 vlastní divize.²⁴

21 Stimson, Henry – Bundy, McGeorge, *On Active Service in Peace and War*, New York 1948, s. 162; Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1941, roč. 5, č. 1, s. 164 Dle průzkumů 84 % respondentů souhlasilo s dobrovolným vojenským výcvikem.

22 Churchill, Winston, *Druhá světová válka*, 2. díl – Jejich nejskvělejší hodina, Praha 1993, s. 545 Na tiskové konferenci 16. prosince 1941 použil Roosevelt zajímavý přírůbek: „Představte si, že dům mého souseda chytne a já mám čtyřista nebo pětset yardů odtud kus zahradnické hadice. Bude-li si soused moci vzít mou hadici a připojí si ji ke svému hydrantu, pomohu mu tím uhasit požár. Co tedy udělám? Neřeknu mu, než se do toho dáme: Sousede, moje zahradní hadice stála patnáct dolarů – musíte mi je za ni zaplatit. Ne! Navrhnou mi něco zcela jiného – nechci patnáct dolarů, chci svou zahradní hadici zpátky, až bude po požáru“.

23 Condliffe, J. B., *Implication of Lend-lease: Economic problems of Settlement*, in: *Foreign Affairs* s. 495

24 Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945*, 1. díl – Pevnost Amerika, Praha 2002, s. 195

V období, kdy se Spojené státy ještě nehodlaly plně vojensky angažovat v evropském konfliktu, se stala prioritou obrana západní polokoule. Již od poloviny roku 1940 se Roosevelt zaobíral myšlenkou vylodění amerických vojsk v Africe.²⁵ Jeho pozornost byla zaměřena především na přístav Dakar v západní Africe, který byl v rukou vichystického režimu a nacházel se pouhých 1700 mil od severovýchodního pobřeží Brazílie. Vzhledem k podřízenému postavení Vichy vůči nacistickému Německu a poměrně nevelké vzdálenosti Dakaru od amerického kontinentu, považoval Roosevelt tuto oblast za nejpravděpodobnější místo pro zahájení invaze nacistů na západní polokouli, a také ideální základnu pro nacistické ponorky.²⁶ Rooseveltova dlouhodobá inklinace k vylodění na africkém pobřeží byla také podporována jeho nepříliš podloženým přesvědčením, že Francouzi budou klást americkým jednotkám jen minimální odpor, či je dokonce budou vítat jako osvoboditele. Setkal se s opozicí generála Marshalla, který považoval vylodění v západní Africe, především v důsledku nevalného výcviku a vybavení amerických jednotek za příliš riskantní. Marshall považoval za mnohem výhodnější strategii obrany západní polokoule obsazení námořních základen na brazilském pobřeží.²⁷

Během tohoto období američtí vojenští plánovači vypracovali několik zásadních dokumentů např. Rainbow 1-5, Starkovo memorandum²⁸, či tzv. Victory Program. Již v květnu 1939 bylo ve Washingtonu vypracováno 5 scénářů postupu Spojených států ve válečném konfliktu. Nejstřídmější verze Rainbow 1 předpokládala pouze zajištění těch částí západní polokoule, odkud mohlo přijít ohrožení životních zájmů USA. Naopak plán Rainbow 5 zahrnoval vylodění americké armády na africké nebo evropské pevnině v součinnosti s britskými a francouzskými vojsky. Jinými slovy již od počátku války existovaly plány na vylodění v Evropě, základní problém však spočíval ve stavu připravenosti a financování ozbrojených složek, které by umožnily tyto plány uskutečnit. Důležitým faktorem se stalo navýšení vojenského rozpočtu.

25 Steele, W. Richard, *The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy*, Bloomington and London 1973, s. 6

26 Atkins, Paul M., *Dakar and the Strategy of West Africa*, in: *Foreign Affairs* 1942, roč. 20, č. 2, s. 361

27 Kimball, F. Warren, *Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War*, New York 1997, s. 76

28 Admirál Harold R. Stark – Šéf štábu amerického válečného námořnictva v letech 1939-1942

Do boje o navýšení vojenského rozpočtu opět zasáhlo dění v Evropě. Po německém tažení do Skandinávie se začala projevovat nervozita americké veřejnosti a Kongres odsouhlasil navýšení vojenského rozpočtu pro rok 1941 na 1,7 miliardy dolarů. Tři dny po kapitulaci Belgie požádal Roosevelt o navýšení o dalších 700 milionů dolarů a Kongres i tuto částku odsouhlasil. Marshall, který chtěl zvýšit stav mírové armády o 100 000 vojáků, však stále nebyl spokojen a krátce před francouzskou kapitulací vystoupil v Kongresu a vyvzdoroval si dalších 821 milionů dolarů navíc. Marshall tak měl pro rok 1941 k dispozici 3,2 miliardy dolarů, což znamenalo, že během osmi týdnů se rozpočet pozemního vojska a letectva zvýšil o 400 % a rozpočet pro námořnictvo o 70 %.²⁹ Toto navýšení vojenského rozpočtu v mírovém období nemělo v amerických dějinách precedent.

Do hry vstoupilo také Japonsko podpisem Paktu tří 27. září 1940. Na toto nebezpečí reagovalo Starkovo memorandum z 12. listopadu 1940. Memorandum vymezovalo čtyři možné směry americké válečné strategie: a) obrana západní polokoule, b) plná ofenziva proti Japonsku, c) maximální úsilí v Atlantiku i Pacifiku, d) zahájit ofenzivu v Atlantiku a udržovat defenzivu v Pacifiku (tzv. strategie *Germany first*). Admirál Stark preferoval variantu D – Plan Dog, který se stal základem pro rozhovory ABC 1 (*American-British conversation*) v lednu až březnu 1941. Roosevelt věděl, že tato varianta je blízká i Marshallovi, plán akceptoval, ale oficiálně nikdy neschválil a nadále nechal volné pole debatám.³⁰ Taktéž výsledné protokoly z výše zmíněných rozhovorů ABC, které se ocitly na Rooseveltově stole 14. května, prezident z vnitropolitických důvodů oficiálně neschválil (ze stejných důvodů tak neučinil ani Churchill), přesto se tyto protokoly staly základem veškeré budoucí britsko-americké strategické spolupráce.³¹

Na jaře 1941 přišel na řadu opět boj o výši vojenského rozpočtu tentokrát pro rok 1942. Roosevelt se v této záležitosti opět velmi silně angažoval a s odvoláním na „neomezený stav národní nouze“, vyhlášený 27. května 1941³²,

29 Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka 1939-1945, 1. díl – Pevnost Amerika, Praha 2002, s. 180

30 Steele, W. Richard, The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy, Bloomington and London 1973, s. 22

31 Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka 1939-1945, 1. díl – Pevnost Amerika, Praha 2002, s. 185

32 Zevin, B. D. (ed.), The Selected Addresses of Franklin Delano Roosevelt 1932 – 1945, New York 1946, s. 271 Roosevelt varuje národ, že není ve stavu připravenosti bránit západní

prosadil 5. června v Kongresu rekordní vojenský rozpočet ve výši 9,8 miliard dolarů.³³ Na postoj americké veřejnosti mělo v té době velký vliv potopení americké obchodní lodě *Robin Moore* německou ponorkou U-29 a Roosevelt těchto nálad využil, aby 3. července 1941 prosadil nejen prodloužení, ale i rozšíření všeobecné branné povinnosti. Koncem září dokončilo vojenské velení detailní zpracování mobilizačních plánů, které vstoupilo ve známost pod označením Program vítězství (*Victory Program*). Tento program obsahoval podrobné údaje o rozsahu a složení vojsk na jednotlivých válečných frontách. Nejslabším místem se ukázala kapacita lodní přepravy, neboť pro dopravu předpokládaných 5 milionů vojáků s výzbrojí do Evropy bylo zapotřebí asi 1000 parníků s celkovou úložnou kapacitou zhruba 7 milionů BRT.³⁴ Toho bylo ovšem reálně možné dosáhnout až v polovině roku 1943, což bylo v naprostém rozporu s vojenským požadavkem plného nasazení v létě 1942. Poslední překážka k válečnému vystoupení Spojených států padla v listopadu, kdy Kongres zrušil zákony o neutralitě.

Za zmínku stojí ještě jeden faktor, který po celé předválečné období, ale i v prvních letech války vyvolával nepříjemné napětí mezi prezidentem a nejvyšším vojenským velením, reprezentovaným především osobou generála Marshalla. Roosevelt měl tendenci obecně preferovat i ve vojenských záležitostech své nevojenské poradce jako byli Harry Hopkins³⁵, Averell Harriman³⁶ či William Donovan³⁷, což vyvolávalo značnou nelibost a znepokojení v nejvyšších vojenských kruzích.³⁸ Zvláště Donovan hrál důležitou roli v Rooseveltově postoji vůči Africe, neboť opakovaně tvrdil, že německá invaze do západní Afriky je takřka na spadnutí.³⁹ Pozornost Američanů tak byla zaměřena především na zajištění zásobovacích konvojů v Atlantiku, a tak bylo překvapením,

polokouli. Varuje před nacistickou dominancí v Atlantiku, která je hrozbou pro východní pobřeží USA.

33 Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945*, 1. díl – Pevnost Amerika, Praha 2002, s. 186

34 Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945*, 1. díl – Pevnost Amerika, Praha 2002, s. 195

35 Hopkins, Harry (1890-1946), americký politik, hlavní diplomatický poradce FDR

36 Harriman, Averell (1891-1986), americký politik, zvláštní vyslanec FDR v Evropě, 1943-46 velvyslanec v SSSR

37 Donovan, William (1883-1959), americký politik, poradce FDR

38 Steele, Richard W., *Political Aspects of American Military Planning 1941-1942*, in: *Military Affairs* 1971, roč. 35, č. 2, s. 69

39 Steele, W. Richard, *The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy*, Bloomington and London 1973, s. 44

že k útoku došlo v oblasti, kde to nejméně očekávali, v Pacifiku.⁴⁰ O vstupu Spojených států do válečného konfliktu nebylo pochyb. Hitler s několikanásobným zpožděním vyhlásil Spojeným státům válku a podpořil Japonsko, mylně se domnívaje, že Japonci plně zaměstnají Spojené státy v Pacifiku. Paradoxně právě tento krok poskytl Rooseveltovi dostatek argumentů o smrtelném ohrožení Spojených států a usnadnil mu celospolečenské prosazení strategie *Germany first*.⁴¹

Výše zmíněné tvrzení některých historiků, že Roosevelt nebyl schopen v předválečném období dát Spojeným státům jasné velení, se zdá býti poněkud přehnané. Je pravdou, že oficiálně nepodepsal žádný ze zmíněných plánů, ale jeho dlouhodobé konzistentní angažování se v otázkách zavedení všeobecné branné povinnosti, zvýšení vojenského rozpočtu, zavedení zákona o půjčce a pronájmu či zrušení zákona o neutralitě nasvědčuje spíše Rooseveltově anticipaci budoucího zapojení Spojených států do válečného konfliktu. Nesmíme zapomínat že, podstatným faktorem ovlivňujícím Rooseveltovo rozhodování byl také postoj americké veřejnosti.

1.2 Veřejné mínění před Pearl Harborem.

Předmětem této kapitoly bude právě posouzení vlivu veřejného mínění na Rooseveltovu politiku v období před napadením Pearl Harboru a snaha rozhodnout o oprávněnosti teze z konce první kapitoly. Žádný jiný americký prezident před ním nepřikládal názorům veřejnosti takovou váhu jako Roosevelt. Věnoval značnou pozornost médiím, především tisku, ke kterému však měl krajně

40 Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 51 Marshall se domníval, že Pearl Harbor nemůže být napaden, a tak v dubnu 1941 požadoval přesunutí zde kotvící flotily do Atlantiku.

41 Kimball, F. Warren, *Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War*, New York 1997, s. 125 Srov. Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1940, roč. 4, č. 3, s. 151 Podle průzkumů veřejného mínění publikovaných začátkem prosince 1941, ještě před napadením Pearl Harboru 64 % veřejnosti považovalo za úhlavního nepřítele Německo oproti pouhým 15 % preferujícím Japonsko. 21 % respondentů považovalo oba státy za stejnou hrozbu nebo nemělo žádný názor. To naznačuje, že prosazení strategie *Germany first* nemuselo být až tak složitým problémem.

podezřívavý vztah, datující se již od třicátých let díky jeho negativním postojům vůči New Dealu. Roosevelt byl přesvědčen, že vydavatelé novin zastávají ambivalentní pozici, protože na jedné straně v zájmu prodeje říkají lidem co chtějí slyšet, na druhé straně předkládají veřejnosti co by měla slyšet a tak se sami snaží ovlivňovat veřejné mínění.⁴² Od března 1941 si Roosevelt nechával vypracovávat pravidelné týdenní průzkumy tiskovin. S velkým zájmem také sledoval poštu, která chodila přímo do Bílého domu. Ovšem jen selektivně, neboť denně dorazilo pět až osm tisíc dopisů.⁴³ Od roku 1939 začal také sledovat průzkumy veřejného mínění prováděné Gallupovým a Roperovým institutem, byť zvláště Gallupovi, díky jeho republikánské orientaci příliš nedůvěřoval⁴⁴. Od srpna 1940 se hlavním Rooseveltovým zdrojem informací na další čtyři roky stal Hadley Cantril⁴⁵ ustavený *Office of Public Opinion Research* (OPOR) a později v říjnu 1941 samotným Rooseveltem založený *Office of Facts and Figures* (OFF), který byl v průběhu roku 1942 reorganizován a přejmenován na *Office of War Information*.

Jaký byl postoj americké veřejnosti vůči nacistickému Německu v období před útokem na Pearl Harbor? Roosevelta neustále trápila obava, že americká společnost dostatečně nevnímá nebezpečí, které jí hrozí a naopak převládají pocity letargie a uspokojení. Průzkumy veřejného mínění naznačovaly, že v roce 1939 77 % americké veřejnosti nesouhlasí s Mnichovskou dohodou, 83 % si přeje vítězství spojeneckých států a 94 % dokonce neschvaluje antisemitskou politiku nacistického režimu.⁴⁶ Poměrně problematickým se jevil fakt, že většina společnosti striktně rozlišovala mezi představiteli nacismu a řadovým německým obyvatelstvem. Jinými slovy většina společnosti byla antinacistická nikoli antiněmecká a navíc byla přesvědčena, že nacisté nepředstavují přímou hrozbu

42 Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 16 Mezi nejsledovanější periodika v Bílém domě patřila *New York Times* a *Herald Tribune*, *Baltimore Sun*, *Chicago Tribune* a *Washington Post* a *Herald Tribune*.

43 Steele, Richard W., *The Pulse of the People. Franklin D. Roosevelt and Gauging of American Public Opinion*, in: *Journal of Contemporary History* 9, č. 4, 1974, s. 202

44 Roosevelt, Elliott (ed.), *The Roosevelt letters: Being the Personal Correspondance of Franklin Delano Roosevelt*, Vol. Three (1928 – 1945), London 1952, s. 370 Rooseveltův syn Elliott však upozorňuje, že otcův skepticismus ohledně průzkumů veřejného mínění se v prvé řadě týkal odhadů volebních výsledků, kde ostražitost vůči Republikánům byla na místě, ovšem v případě výsledků postoje veřejnosti k válečnému konfliktu jim přikládal poměrně značnou váhu.

45 Hadley Cantril (1906 – 1969) – sociální psycholog specializující se na průzkumy veřejného mínění, jeden ze zakladatelů časopisu *The Public Opinion Quarterly*

46 Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 20

Spojeným státům. Tato diferenciacie německé společnosti byla v souladu s názory Roosevelta, který věřil v silné demokratické kořeny německé společnosti. Předpokládal, že Německu hrozí hospodářský bankrot, který nutně vyvolá sociální revoluci.⁴⁷

Je možno konstatovat, že po celé období 1939 - 41 se Roosevelt snažil ovlivnit veřejné mínění ve prospěch spojeneckých států, byť to činil s největší opatrností, neboť nechtěl vzbudit dojem, že hodlá zatáhnout Spojené státy do válečného konfliktu, přestože se situace po pádu Francie v červnu 1940 mírně zlepšila. Jeho opatrnost byla pochopitelná v kontextu s právě probíhající volební kampaní na amerického prezidenta, ve které musel Roosevelt čelit invektivám republikánského kandidáta Wendella Wilkieho, že v rozporu s přáním většiny amerického elektorátu zavleče Spojené státy do válečného konfliktu.⁴⁸

Teprve po úspěšných volbách na konci roku 1940 zahájil Roosevelt v rozhlasovém vysílání přímé slovní útoky na nacistické Německo.⁴⁹ V zákulisí vytvářel neustálý nátlak na tzv. tvůrce veřejného mínění (vydavatele novin a novináři), aby nahlas prezentovaly názory, které by byly pro Bílý dům příliš kontroverzní.⁵⁰ Jeho poselství bylo jasné nacistický režim znamená jasnou a bezprostřední hrozbu pro bezpečnost Spojených států. Je příznačné, že během jedenácti měsíců roku 1941 předcházejících Pearl Harboru zmínil Roosevelt německou hrozbu ve svých projevech při stopadesáti příležitostech, v kontrastu s hrozbou císařského Japonska, kterou v tomto období zmínil pouze čtyřikrát.⁵¹ Tato Rooseveltova kampaň pravděpodobně sehrála jistou roli, neboť na počátku války v listopadu 1939 bylo pouhých 20 % americké veřejnosti ochotno pomoci

47 Ibid., s. 8

48 Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 38

49 Baum, Matthew A. – Kernell, Samuel, *Economic Class and Popular Support for Franklin Roosevelt in War and Peace*, in: *The Public Opinion Quarterly* 65, č. 2, 2001, s. 202 Roosevelt dokonce vyhrožoval rádiím, že pokud selžou ve službě národním zájmům, tak je naučí se chovat.

50 Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 37

51 Steele, Richard W., *The Great Debate: Roosevelt, the Media and the Coming of the War*, in: *The Journal of American History* 71, č. 1, 1984, s. 74, Steele se domnívá, že se Roosevelt obával příliš útočných komentářů na adresu Japonska, aby nevyvolal požadavek nějaké akce, kterou považoval za předčasnou. Dle mého poněkud zvláštní interpretace s ohledem na pasivitu americké společnosti podpořenou geografickou odlehlostí amerického kontinentu.

Británii, byť jen materiální pomocí. V první polovině roku 1941 bylo k této pomoci ochotno již přes 70 % americké společnosti.⁵²

Důležitým faktorem ovlivňujícím veřejné mínění byly také postoje předních stoupenců obou táborů – izolacionistů i intervencionistů. Izolacionisté se sdružovali především okolo hnutí *America first* (Lindbergh, Nyes, Wheeler), kteří tvrdili, že britská rezistence není fundamentální záležitostí pro bezpečnost Spojených států, ale naopak je podstatné navázat vztahy s pravděpodobným vítězem a horlivě argumentovali ve prospěch mírových jednání s nacistickým Německem.⁵³ Naopak mezi nejhorlivější zastánce intervence patřili především Stimson a Knox, k nimž se později připojil i Rooseveltův protikandidát s prezidentských voleb Wilkie. Zvláště Stimson se snažil tlačit Roosevelta do pozice rozhodného vojenského vůdce, neboť se mu jeho postoje zdály v druhé polovině roku poněkud pasivní.⁵⁴ Zda v druhé polovině roku 1941 Roosevelt ještě stále věřil, že je možné se vyhnout plnému vojenskému zapojení Spojených států do válečného konfliktu, je otázkou. Podle Hopkinse byl ještě v létě Roosevelt toho názoru, že s pomocí strategického bombardování, propagandy a psychologické války lze podkopat nacistický režim a dosáhnout konečného vítězství. Stimsonovi údajně řekl, že válka proti Německu by byla naopak kontraproduktivní, protože by utvrdila německý národ v podpoře nacistického režimu.⁵⁵

Do jaké míry skutečně převládaly v americké společnosti izolacionistické postoje? Na první pohled se zdá, že převládal skutečně izolacionismus, neboť na jasně položenou otázku (období říjen 1940 – říjen 1941): Kdybyste dnes měli rozhodnout o vstupu USA do války, jak byste hlasovali? - volila většina respondentů zápornou odpověď (79 – 88 %).⁵⁶ Ovšem při méně jednoznačných otázkách se realita nejeví tak černobíle. V lednu 41 odpovědělo 60% respondentů, že pomoc Británii i za cenu zavlčení Spojených států do války je důležitější než zůstat mimo konflikt.⁵⁷ V průzkumech uveřejňovaných

52 Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 24

53 De Roussy de Sales, Raoul, *Is Defense Enough?*, in: *Foreign Affairs* 1941, roč. 19, č. 2, s. 269

54 Stimson, Henry – Bundy, McGeorge, *On Active Service in Peace and War*, New York 1948, s. 179

55 Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 43

56 Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1941 - 1942, roč. 4, č. 1 – 4, roč. 5, č. 1

57 Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1941, roč. 5, č. 2, s. 325

pravidelně od prosince 1940 do prosince 1941 se průměrně 60 až 70% respondentů domnívá, že porážka Německa je důležitější než opět udržení Spojených států mimo válečný konflikt.⁵⁸ V květnu a v prosinci 1941 vyjádřilo 85% respondentů přesvědčení, že se dříve či později Spojené státy stejně konfliktu s Německem nevyhnou⁵⁹ a v srpnu téhož roku 72% se domnívalo, že v případě britské porážky nebude Hitler spokojen, dokud nedobude Ameriku.⁶⁰ Z těchto a dalších průzkumů publikovaných v *Public Opinion Quarterly* podle mého vysvítá, že přes pochopitelnou nechuť okamžitě vstoupit do ostrých bojů, byla si americká společnost dobře vědoma nebezpečí, které jí hrozí a za určitých okolností ochotna vojensky participovat na porážce nacistického Německa.

Tvrzení Henryho Stimsona o Rooseveltově pasivním postoji k válečnému konfliktu na konci roku 1941 je podle mého pravdivé jen částečně, například ve svém projevu v září 1941 varoval Německo před ponorkovou válkou a nevyprovokovanými atakami na americké lodě a vydal tzv. nařízení *Shoot on Sight*, znamenající, že US Navy může střílet na německé ponorky a válené lodě, jakmile se objeví na dohled.⁶¹ Přesto se domnívám, že právě nejednoznačný postoj americké veřejnosti k oficiálnímu vyhlášení války a rozmístění vojenských jednotek v zámoří byl hlavní příčinou Rooseveltova poněkud opatrného postoje v druhé polovině roku 1941. K rozhodnému vstupu do války byla potřeba mnohem jasnější podpora americké veřejnosti. Také napadení Sovětského svazu Německem v červnu 1941 a napjaté očekávání vývoje na východní frontě mohlo přispět k jisté váhavosti. Konečně nelze opomíjet ani faktor flagrantní vojenské nepřipravenosti jak lidské, tak materiální Spojených států na válečný konflikt, které si byl Roosevelt koncem roku 1941 velmi dobře vědom.

58 Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 1, s. 151

59 Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1941, roč. 5, č. 3, s. 476 a Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 1, s. 149

60 Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1941, roč. 5, č. 4, s. 677

61 Zevin, B. D. (ed.), *The Selected Addresses of Franklin Delano Roosevelt 1932 – 1945*, New York 1946, s. 287; Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 1, s. 163, Podle říjnových průzkumů veřejného mínění schvalovalo postup *Shoot on Sight* 62% respondentů, což opět nahrává tvrzení, že izolacionistické postoje americké společnosti měly své limity.

2. Bod obratu - 1942

2.1 První spojenecká konfrontace.

Příležitostí k projednání společné britsko-americké strategie se stala První washingtonská konference s krycím názvem ARCADIA, která byla zahájena 22. prosince 1941 a trvala do 14. ledna 1942. Během této konference došlo dohromady k dvaceti setkáním obou stran. Byla to první názorová konfrontace prezidenta Roosevelta s Churchillem v oblasti vojenské strategie a zdá se, že Roosevelt volil spíše pasivnější přístup, neboť se pravděpodobně nechtěl těsně po vstupu USA do války chopit iniciativy.⁶² Naopak britský premiér připravil cestou do Washingtonu návrh strategické koncepce západních spojenců ve formě tří memorand, mapujících postup v euroatlantické oblasti, v oblasti Tichomoří a vojenské plány na rok 1943. Hlavním cílem prezidenta Roosevelta a jeho poradců byla porážka Německa a otevření druhé fronty v západní Evropě. Všechny ostatní vojenské akce měly být pouze podpůrnými prostředky. Roosevelt preferoval porážku Německa před porážkou Japonska, neboť byl přesvědčen, že porážka Německa bude automaticky znamenat i porážku Japonska a nikoli naopak.⁶³ První fází invaze do Evropy mělo být shromažďování vojenských jednotek a materiálu na Britských ostrovech s krycím názvem BOLERO, po němž měla následovat samotná invaze s krycím názvem ROUNDUP. S touto ofenzivou se však z logistických důvodů pro rok 1942 příliš nepočítalo. Jako příhodnější varianta se jevil až rok 1943. Pro rok 1942 se počítalo ovšem pouze za výjimečných okolností (zhroucení Německa či zhroucení sovětské fronty) s menší vojenskou operací v západní Francii s krycím názvem SLEDGEHAMMER. Ovšem tato operace by pravděpodobně neměla šanci na úspěch a znamenala by pouze lidské a materiální ztráty. Churchill a jeho poradci projevovali obecně mnohem větší zdrženlivost, co se týče vylodění v západní Evropě a nechávali si

62 Wanner, Jan, Amerika v boji – Spojené státy a evropská válka 1939 – 1945, II.díl, Praha 2002, s. 44

63 Feis, Herbert, Churchill-Roosevelt-Stalin: The war they waged and The peace they sought, New Jersey 1967, s. 43

otevřenou středomořskou variantu (Itálie, Balkán, Turecko), která se jim pro rok 1943 zdála příhodnější.⁶⁴

Samotnou kapitolou bylo vyjednávání o vojenské operaci v oblasti severní Afriky s krycím názvem GYMNAST, jež by byla provedena již v roce 1942.⁶⁵ Operace v Africe byla britským nápadem, ale Roosevelt velmi brzy souhlasil, neboť měl velkou obavu, že by Němci mohli obsadit Dakar a tím narušit životně důležitou zásobovací trasu na Dálný východ.⁶⁶ Je zajímavé, že v této záležitosti nepovažoval za nutné poradit se se zástupci vojenského štábu, neboť díky svému dlouhotrvajícímu zájmu o námořní záležitosti a geopolitiku a také osmi rokům stráveným u Navy, považoval sám sebe za nejkompetentnějšího člověka v oblasti vojenských otázek⁶⁷. Souhlasil s plánem americké invaze v oblasti Casablanky a se spojením s britskými vojsky v Libyi. Roosevelt spatřoval v této operaci tři výhody. Zaprvé se domníval, že by severní Afrika mohla poskytnout kvalitní základnu pro budoucí operace proti Německu a jeho spojencům. Zadruhé byl toho názoru, že francouzské vojenské jednotky v cílové oblasti by nemusely klást velký odpor, dokonce se možná připojí na stranu spojenců, a tak by bylo dosaženo poměrně snadného úvodního vítězství.⁶⁸ Třetí a možná nejdůležitější aspekt viděl Roosevelt především v symbolickém efektu rychlého vstupu do války, který by měl pozitivní dopad na morálku spojeneckých

64 Steele, W. Richard, *The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy*, Bloomington and London 1973, s. 54; Srov. Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 68 Roberts uvádí, že Churchill počítal s invazí v roce 1943 a ukončením války na přelomu roku 1943 – 1944; Srov. Davis, Kenneth S., *FDR, The War President, 1940-1943*, New York 2000, s. 360 – 361 Dle Davise měl Churchill na mysli útok rozptýlený na řadu míst v Evropě, přestože ve svých pamětech tvrdil, že jeho cílem bylo zahájení invaze v létě 1943.

65 Danchev, Alex – Todman, Daniel (eds.), *War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke*, London 2002, s. 206, Šéf britského imperiálního štábu generál Alan Brooke již ve svém zápisu z 3.1. 1942 tvrdil, že jedinou možností je vylodění v severní Africe „bylo jasné, že musíme vyčistit severní Afriku, abychom mohli otevřít Středomoří. Dokud to neučiníme, nebudeme mít dostatek vylodňovacích plavidel pro hlavní operace“. Ibid. s. 246 Což vysvětluje tím, že po vyčistění Středomoří odpadne zdoluhavá cesta okolo Kapského mysu.

66 Steele, W. Richard, *The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy*, Bloomington and London 1973, s. 58

67 Dallek, Robert, *Franklin D. Roosevelt and American foreign policy*, New York 1979, s. 321; Srov. Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 127 Upozorňuje na telegram, který zaslal Roosevelt Churchillovi 18. března 1942, ve kterém sám sebe označuje za amatérského стратега, což naznačuje minimálně jisté Rooseveltovi pochybnosti o svých znalostech v oblasti vojenských záležitostí.

68 Eden, Anthony, *The Eden Memoirs: The Reckoning*, London 1965, s. 325, Eden ve svých pamětech tvrdí, že optimistické postoje prezidenta Roosevelta i jeho poradců ohledně přístupu k Francii se zakládaly pouze na novinových článcích, nikoli na oficiálních zprávách od admirála Leahyho, který byl tou dobou americkým velvyslancem ve Vichy.

vojsk i veřejnosti. V tomto přesvědčení ho ovšem velmi rychle zviklal jeho hlavní vojenský poradce generál Marshall, který před Roosevelta předložil řadu zpochybňujících argumentů. Především se jednalo o logistické problémy⁶⁹ a naivní představu, že francouzská vojska nebudou klást odpor, nehledě na z toho vyplývající opačný dopad na spojeneckou morálku v případě neúspěchu.⁷⁰ Marshalla podpořili i generálové Arnold⁷¹ a Clark⁷², kteří vyslovili obavu z německého vpádu do Španělska a následného odříznutí spojeneckých vojsk přes Gibraltarskou úžinu. Podle Marshalla, pokud chtěli mít spojenci nějakou šanci na úspěch, tak by se museli vyhnout ataku na španělské teritorium v Africe a zároveň počkat na francouzské vyzvání k okupaci francouzského Maroka.⁷³ Roosevelt se zdál na pochybách a definitivní rozhodnutí odložil na později. Výsledné memorandum schválené prezidentem Rooseveltem a premiérem Churchillem víceméně kopírovalo původní britské návrhy. Za hlavní cíl spojeneckého úsilí byla označena porážka Německa, které mělo být neustále oslabováno strategickým bombardováním a hospodářskou blokadou, čímž byly potvrzeny výsledky tajných americko – britských rozhovorů již z února 1941. Také byla dohodnuta materiální podpora Ruska a Turecka, které mělo být přesvědčeno ke vstupu do války proti zemím Osy.⁷⁴ Důležitým rozhodnutím bylo také ustanovení společného americko – britského velení tzv. Kombinovaných náčelníků štábů (*Combined Chiefs of Staff*) se sídlem ve Washingtonu.

Již na první společné konferenci ve Washingtonu se projevil důležitý negativní rys v americkém postupu při vyjednávání s Brity. Jednalo se o nekoordinovaný postup a špatnou komunikaci mezi Rooseveltem a představiteli vojenského štábu na čele s generálem Marshalllem. Zvláště Rooseveltův zvyk konat *ad hoc* schůzky s britskými vyjednavacími bez přítomnosti zástupců

69 Steele, Richard W., *The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy*, Bloomington and London 1973, s. 63, Churchill namítal, že když nebyl problém přepravit 2 miliony mužů v roce 1918 během 5 měsíců, nemůže být problém přepravit 250 000 mužů do Afriky během 3 měsíců v roce 1942.

70 Steele, Richard W., *Political Aspects of American Military Planning 1941-1942* in: *Military Affairs* 1971, roč. 35, č. 2, s. 69 Poukazuje, že Marshall v roce 1941 v zájmu rozšíření armády sám utilitárně obhajoval periferní strategii.

71 Arnold, Henry „Hap“, (1886-1950) americký generál, velitel US Air Force

72 Clark, Mark, americký generál, velitel amerických pozemních vojsk v oblasti Atlantiku

73 Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 85

74 Chlubna, Jan, *Churchill a druhá fronta* in: *Historický obzor* 2003, roč. 14, č. 11-12, s. 243

amerického vojenského štábu, přiváděli občas Marshalla k zuřivosti.⁷⁵ Obecně mezi vojenskými představiteli v této době panovalo přesvědčení, že Roosevelt značně podléhá britským názorům, zvláště názorům Winstona Churchilla. Tato neshoda v americkém postupu trvala prakticky až do poloviny roku 1943 a dovolovala Britům ovládnout většinu spojeneckých vyjednávání.

2.2 Marshallovo memorandum

V americkém vojenském velení mezitím pokračovaly spory o možnostech otevření druhé fronty v Evropě.⁷⁶ Obzvláště generál Eisenhower byl zastáncem masivní invaze z moře i ze vzduchu. Eisenhower spatřoval hlavní výhody operace BOLERO v posilování obrany Velké Británie i námořních atlantických cest, což zároveň mělo nutit Německo k protiopatřením a tím mohlo ulevit východní frontě. Churchill tyto spory v americkém velení podporoval, neboť se snažil zabránit jakékoli možnosti uskutečnění invaze do Francie v roce 1942. Velmi podstatný byl také Churchillův argument, kterým Churchill upozorňoval, že vzhledem k počasí panujícímu v oblasti kanálu La Manche, je poslední možný termín pro provedení invaze první polovina září.⁷⁷

Díky nepříznivému vojenskému vývoji v severní Africe i v Tichomoří se však Washingtonská dohoda začala velmi brzy hroutit, nehledě na nespokojenost amerického velení s přijatou strategií. Dne 1. dubna 1942 předložili generál Marshall a Henry Stimson Rooseveltovi plán oficiálně nazvaný Koncepce invaze, ale známý spíše jako tzv. *Marshallovo memorandum*.⁷⁸ Marshall vycházel z

75 Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 74

76 Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945, Díl II. - Amerika v boji*, Praha 2002, s. 54 Dokládá, že již v březnu 1942 dal Roosevelt Stalinovi příslib, byť poněkud vágní, otevření druhé fronty v Evropě do konce roku - „Jsem stále více zainteresován na zřízení nové fronty v Evropě během léta, minimálně ve smyslu nájezdů a leteckých útoků. Lze sice očekávat těžké ztráty, ale ty budou kompenzovány podobnými ztrátami Němců, kteří budou posléze muset stáhnout z ruské fronty velké síly všeho druhu“.

77 Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 125

78 Wanner, Jan, *Spojené státy a evropská válka 1939-1945, Díl II. - Amerika v boji*, Praha 2002, s. 56

názoru, že západní Evropa poskytuje nejvhodnější podmínky pro masivní invazi, pro získání převahy ve vzduchu a nejnižší nároky na počty lodí a vylodovacích plavidel. Marshallův plán stanovil datum invaze do Evropy na 1. dubna 1943 s celkovou účastí 30 amerických a 18 britských divizí a s leteckou podporou 5800 letadel. Memorandum také počítalo s tzv. vedlejším vyloděním s krycím názvem SLEDGEHAMMER. Tato operace původně považovaná za nouzovou, byla postupně Marshallem prosazována jako regulérní omezená akce k získání předmostí na západě Francie již na podzim 1942.⁷⁹ Jednou z hlavních podmínek bylo, aby hlavní vojenské síly Německa a jeho spojenců byly i nadále vázány na východní frontě. Roosevelt Marshallův plán bez prodlení schválil a okamžitě vyslal Marshalla a Hopkinse do Londýna, aby tento plán tlumočili Churchillovi. Doslova ve svém telegramu Churchillovi z 3. dubna sděluje „*Váš lid i můj se dožaduje zřízení druhé fronty, aby odlehčila tlaku na Rusko, neboť naši lidé vidí, že Rusové zabijí denně víc Němců a zničí víc vojenského vybavení než naše vojska dohromady. I kdybychom plně neuspěli, velkého cíle bude dosaženo.*“⁸⁰ Roosevelt se také v této době vyjádřil pro zrušení úvah o vylodění v Africe.⁸¹

Velkým oponentem Marshallova memoranda byl především generál Brooke, který považoval americké postoje za příliš optimistické a naivní, neboť postrádali hořkou zkušenost Britů z přímých bojů proti Wehrmachtu a navíc upozorňoval na neustálý nedostatek vylodovacích prostředků.⁸² Hlavní Churchillova výhrada se týkala obrany oblasti Indie a Středního východu, z které by byla pro potřeby evropské fronty odvelena armáda 600 000 mužů.⁸³ Vyjádřil především obavu ze spojení Němců a Japonců v této oblasti, které by mělo fatální důsledky pro další vývoj válečného úsilí spojenců. Churchill také nesouhlasil s vyloděním ve Francii v roce 1942 (SLEDGEHAMMER), byť se s taktických důvodů před Marshallem tvářil, že je ochoten o této alternativě uvažovat. Místo

79 Chlubna, Jan, Churchill a druhá fronta, in: Historický obzor 2003, roč. 14, č. 11-12, s. 244

80 Roosevelt and Churchill: Their Secret Wartime Correspondence/ Edit. by F. Loewenheim, H. Langley, M. Jonas, Londýn 1975, s. 202

81 Roberts, Andrew, Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West, London 2008, s. 123 se domnívá, že se jednalo o pokus vystrašit Churchilla a Brooka, tak aby oba zaujali vstřícnější postoj k předkládanému Marshallovu memorandu

82 Danchev, Alex – Todman, Daniel (eds.), War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke, London 2002, s. 249, Brooke neměl příliš valné mínění o Marshallových vojenských schopnostech „velký muž, velý gentleman a velký organizátor, ale v žádném případě stratég“.

83 Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 324

toho Churchill preferoval alternativní plán vylodění spojenců v severním Norsku (JUPITER), které by bylo provedeno zároveň s vyloděním v severní Africe.⁸⁴ Churchill to vnímal jako příležitost zajistit cestu pro dodávky válečného materiálu do Sovětského svazu a zároveň se domníval, že tato operace bude uskutečnitelná s relativně omezeným vojenským kontingentem. Operaci SLEDGEHAMMER vnímal pouze jako válečnou lest, o které by byl nenápadnou indiskrecí informován protivník, a tak byl nucen udržovat své divize v západní Francii v pohotovosti.⁸⁵

Přes všechny pochybnosti vyjádřil Churchill principiální souhlas s Marshallovým memorandem, neboť se domníval, že vojenské i logistické okolnosti dají stejně za pravdu jeho plánům. Marshall se každopádně vrátil z Londýna s mylným pocitem, že Britové jeho memorandum, alespoň v základních obrysech přijali.

2.3 Molotov ve Washingtonu

Dne 29. května 1942 zavítal do Washingtonu sovětský ministr zahraničí Vjačeslav Michajlovič Molotov, aby zde projednal s Rooseveltem termín otevření druhé fronty. Roosevelt sdělil Molotovovi, že on sám je stoupencem invaze do Evropy již v roce 1942, jak požadují Sověti, ale dodal, že podle amerických i britských vojenských expertů nelze operaci uskutečnit dříve než v roce 1943.⁸⁶ Rooseveltova představa invaze byla navíc velmi naivní, neboť Molotovovi vysvětlil, že měl na mysli diverzní vylodění zhruba 10 divizí. Molotov namítl, že k vylodění je potřeba nejméně 35 divizí.⁸⁷ Je pravdou, že tou dobou byl Churchill změnou prezidentových stanovisek ohledně druhé fronty poněkud zmatený. Když druhý den opět Molotov nastínil otázku druhé fronty, přizval si Roosevelt k této

84 Ibid., s. 330

85 Ibid., s. 331

86 Roosevelt, Elliott (ed.), *The Roosevelt letters: Being the Personal Correspondance of Franklin Delano Roosevelt*, Vol. Three (1928 – 1945), London 1952, s. 426, Memorandum pro generála Marshalla z 28.4. 1942 nasvědčuje, že Roosevelt na jaře 1942 byl pravděpodobně nakloněn spojeneckému vylodění v západní Evropě, neboť jak jinak interpretovat jeho prohlášení „že jedna ozbrojená spojenecká divize operující v západní Evropě v roce 1942 bude mít větší efektivitu než pět takových divizí operujících v roce 1943“.

87 Churchill, Winston, *Druhá světová válka*, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 342

debatě generála Marshalla a admirála Kinga⁸⁸. Po vzájemné poradě vysvětlil Roosevelt Molotovovi, že invaze by byla uskutečnitelná pouze v případě, že by se značně snížila materiální pomoc zasílaná v rámci pomoci *lend-lease* na sovětskou frontu. Pokud je Moskva ochotna akceptovat snížení dodávek materiálu ze 4.1 milionu tun na 2.5 milionu tun, pak je možnost o takové operaci uvažovat.⁸⁹ Molotov dostal prakticky na výběr mezi materiální pomocí a druhou frontou, což bez porady s Moskvou jednoznačně odmítl, ale logistické argumenty zvrátit nedokázal. Přesto se dá říci, že Molotov od Roosevelta nakonec jakýsi závazek druhé fronty dostal, byť bez určení přesnějšího data.⁹⁰ Když se Molotov pokusil ještě vymámit vyšší přiděl válečných dodávek, Roosevelt doslova odvětil „že nemůže koláč jíst a současně ho mít“.⁹¹ Poněkud záhadné je Rooseveltovo prohlášení pro tisk na konci Molotovovy návštěvy, že bylo dosaženo plného porozumění v otázce urgentního úkolu vytvoření druhé fronty v Evropě. Rooseveltův dopis zaslaný 17. června Johnu Winantovi⁹² jednoznačně dokládá, že Roosevelt touto dobou neměl a po pravdě řečeno, bez konzultace s Brity, ani nemohl mít nějakou závaznou představu o vytvoření druhé fronty.⁹³ Chtěl Roosevelt vytvořit tlak na Brity k aktivnějšímu přístupu k této otázce?

Je zajímavé, že když se o příslibu druhé fronty na rok 1942 dověděl Churchill, sdělil Molotovovi, že to považuje pouze za nástroj oklamání nepřítele, který by, ovlivněn touto informací, mohl v západní Evropě udržovat co největší množství vojáků.⁹⁴ Za tímto účelem se Churchill s Molotovem dohodl na vydání společného komuniké (bylo uveřejněno 11. června), které obsahovalo následující větu: „V průběhu rozhovorů bylo dosaženo naprosté shody, pokud jde o naléhavé

88 King, Ernest J. (1878-1956) americký admirál, velitel námořních operací

89 Davis, Kenneth S., FDR, The War President 1940-1943, New York 2000, s. 498, Srov.

Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka, II. díl – Amerika v boji, Praha 2002, s. 65 uvádí snížení ze 4,4 mil.tun na 2 mil. tun; Wanner, Jan, George C. Marshall tvůrce armád a aliancí, Praha a Litomyšl 1998, s. 132 uvádí snížení dodávek až na 1.8 mil. tun

90 Steele, Richard W., The First Offensive 1942, Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy, Bloomington and London 1973, s. 138 Steele naznačuje, že FDR měl na mysli vytvoření předmostí za účasti 10 divizí, ale nechal Molotova v domněnku, že se jedná o invazi požadovaných 35 divizí.

91 Cit. dle Feis, Herbert, Churchill-Roosevelt-Stalin: The War they waged and The Peace they sought, New Jersey 1967, s. 66

92 Winant, Gilbert John – Americký velvyslanec ve Velké Británii

93 Roosevelt, Elliott (ed.), The Roosevelt letters: Being the Personal Correspondance of Franklin Delano Roosevelt, Vol. Three (1928 – 1945), London 1952, s. 430, Dopis Johnu Winantovi ze 17.6. 1942 Roosevelt se rozplývá, že Molotovova návštěva zde byl skutečný úspěch, ale zároveň tvrdí „Druhá fronta je stále ještě zapeklitý problém k rozlousknutí, ale stále usiluji o nějaké definitivnější řešení.“

94 Chlubna, Jan, Churchill a druhá fronta, in: Historický obzor 2003, roč. 14, č. 11-12, s. 244

úkoly spojené s vytvořením druhé fronty v Evropě v roce 1942.“ Zároveň v soukromí předal Churchill Molotovovi tzv. *aide-memoire*, z něhož jasně vyplývalo, že spojenci nemohou dát k žádné takové akci závazný slib.⁹⁵ Molotovovy vzpomínky po válce i okamžitá Stalinova reakce napovídají, že v žádném případě nevěřili slibu otevření druhé fronty v Evropě v roce 1942.⁹⁶

Již 9. června se Roosevelt sešel s britským admirálem Lordem Mountbattenem⁹⁷, který měl připravit schůzku Roosevelta s Churchillem na Druhé washingtonské konferenci. Mountbatten se snažil Roosevelta přesvědčit o nesmyslnosti vylodění ve Francii. Dokazoval, že při nedostatku vylod'ovacích prostředků a přítomnosti 25 německých divizí ve Francii nelze uskutečnit vylodění, které by vyvolalo další stažení nepřátelských jednotek. Roosevelt však připomněl Mountbattenovi Churchillův slib, že je ochoten v případě nepříznivého vývoje na východní frontě podniknout tzv. sebeobětující vylodění.⁹⁸ V této souvislosti projevil Roosevelt zájem na vylodění ve Francii nejpozději v prosinci 1942 a obsazení přístavu Cherbourg.⁹⁹ Roosevelt měl v tomto podporu svých vojenských poradců.

2.4 Směr – severní Afrika

Druhá washingtonská schůzka mezi Rooseveltem a Churchillem byla zahájena 19. června 1942. Churchill jednoznačně propagoval vylodění v severní Africe v roce 1942 a invazi do Evropy ponechat až na rok 1943. Argumentoval, že Američané nemají plán pro vylodění v Evropě a proto nejlepším způsobem jak využít vojenské jednotky v Evropě, které by jinak zůstaly v nečinnosti, je operace

95 Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 348 Srov. Eden, Anthony, The Eden Memoirs: The Reckoning, London 1965, s. 330 Eden ve svých pamětech také poukázal na fakt, že na rozdíl od Američanů by při masivní invazi do západní Evropy v roce 1942 nesli většinu nákladů Britové, což je pro ně nepřijatelné.

96 Kimball, F. Warren, Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War, New York 1997, s. 144

97 Lord Mountbatten (1900 - 1979) britský admirál, od roku 1943 Nejvyšší spojenecký velitel v jihovýchodní Asii

98 Davis, Kenneth S., FDR, The War President 1940-1943, New York 2000, s. 503

99 Steele, Richard W., The First Offensive 1942, Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy, Bloomington and London 1973, s. 148

GYMNAST.¹⁰⁰ Rooseveltovi poradci na čele se Stimsonem oponovali, že operace GYMNAST oslabí shromažďování kontingentu na Britských ostrovech a navíc při hrozbě zhroucení sovětské fronty by zanechala Británii zranitelnou vůči německému útoku. Zdálo se, že Roosevelt souhlasí se svými poradci a je nakloněn podporovat operace BOLERO a ROUNDUP na úkor operace GYMNAST.

Uprostřed rozhovorů dne 21. června 1942 zasáhla zpráva o dobytí Tobruku jako blesk z čistého nebe. Tobruk kapituloval a první zprávy hovořily o tom, že 25 000 vojáků padlo do zajetí. Později se ukázalo, že celkový počet zajatých byl 33 000.¹⁰¹ Objevila se hrozba jednak rychlého postupu německých jednotek přes Suezský kanál na Střední východ, a také hrozba zničení britských sil v této oblasti. Veškeré diskuse se zaměřily na tuto oblast. Roosevelt nabídl okamžitou pomoc a slíbil poskytnout britským silám na Středním východě značné množství tanků, zbraní a další vojenské vybavení, které bylo původně určeno pro operaci ROUNDUP. Marshall byl pobouřen a důrazně si stěžoval „*je hrozná věc vzít vojákovi zbraň z rukou*“.¹⁰² Henry Stimson se pokusil vyjádřit znovu podporu pro ROUNDUP a předpovídal, že odklon vybavení zapříčiní nemožnost provedení invaze do západní Evropy v roce 1943 a tím může ohrozit celé válečné úsilí spojenců. Již 25. června byla Druhá washingtonská schůzka narychlo ukončena poměrně nic neříkajícím komuniké, neboť Churchill se musel okamžitě vrátit do Británie, aby mohl čelit hlasování Dolní sněmovny o vyjádření nedůvěry.¹⁰³ Obecně se dá říct, že v tomto období dosáhly neshody mezi spojenci jednoho z vrcholů. Američané podezřívali Brity, že chtějí ve Středomoří s využitím amerických vojáků, hájit pouze své imperiální zájmy. Britové naopak považovali vyloďení ve Francii za nedostatečně naplánované a předčasné.¹⁰⁴ Značný vliv na britskou opatrnost mělo jistě velké vyčerpání, neboť Britové byli ve válce o dva

100Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka 1939-1945, Díl II. - Amerika v boji, Praha 2002, s. 15; Roberts, Andrew, Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West, London 2008, s. 193 Generál Brooke s Churchillem nesouhlasil a oponoval operaci Gymnast, neboť se též domníval, že to ohrozí koncentraci vojsk v Británii

101Fenby, Jonathan, Spojenci, Praha 2008, s. 112

102Cit. dle Dallek, Robert, Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, New York 1979, s. 347

103Chlubna, Jan, Churchill a druhá fronta, in: Historický obzor 2003, roč. 14, č. 4, s. 245

104Leighton, Richard M., Overlord Revisited: An Interpretation of American Strategy in the European War, 1942-1944, in: The American Historical Review 1963, roč. 68, č. 4, s. 919-922 Leighton tvrdí, že mínění, že Američané lpěli pouze na invazi přes kanál a Britové hájili pouze středomořské operace je mýtus, neboť názory obou stran se velmi úzce prolínaly.

roky déle než Američané, a také drastické zkušenosti s obrovskými ztrátami v pozemních operacích během první světové války.

Vzápětí se rozehrála poměrně zajímavá partie. Churchill přestože 14. července ujišťoval Roosevelta, že přípravy na operace BOLERO a ROUNDUP musí běžet na plné obrátky, tak v tu samou dobu obdržel britský vojenský koordinátor ve Washingtonu maršál John Dill instrukci, aby po prosazení invaze do severní Afriky usiloval o pokračování operací do Itálie.¹⁰⁵ Na druhou stranu Marshall a King navrhli odklonit americké jednotky do Pacifiku. Zdá se, že Marshall se pokoušel pouze blufovat, aby odvrátil prezidenta od operace GYMNAST.¹⁰⁶ Roosevelt odklon do Pacifiku zamítl¹⁰⁷ a vyjádřil přání poslat Marshalla, Kinga a Hopkinse do Londýna, aby dojednali definitivní plány pro rok 1942.¹⁰⁸

Roosevelt osobně 16. července připravil pro své vyslance hlavní body týkající se druhé fronty s názvem „*Memorandum pro ctihodného pana Harryho L. Hopkinse, generála Marshalla a admirála Kinga.*“¹⁰⁹ Roosevelt požadoval závazné stanovení akcí pro rok 1942 a vyjádřil přesvědčení o nezbytnosti nasazení pozemní armády Spojených států do bojů proti nepříteli již v tomto roce. Prezident si byl vědom neproveditelnosti operace ROUNDUP (vylovení 50 britských a amerických divizí) a proto se opět přikláněl k operaci SLEDGEHAMMER (omezený výsadek zhruba 6 divizí), o které se domníval, že odčerpá značné množství německého letectva z ruské fronty. Ovšem v soukromých instrukcích

105Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 442 Churchill v instrukci z 12. července píše „Kdyby operace GYMNAST byla úspěšná, ohrožení Itálie, které by to z naší strany přineslo, by odčerpalo významné německé letecké síly z Ruska.“

106Dallek, Robert, Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, New York 1979, s. 348; Srov. Wanner, Jan, George C. Marshall tvůrce armád a aliancí, Praha a Litomyšl 1998, s. 138 Tvrdí, že podle chování Henryho Stimsona se o bluf nejednalo, byť to později Marshall tvrdil.

107Steele, Richard W., The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy, Bloomington and London 1973, s.164. Roosevelt dokonce navrhl vymazat záznamy, aby v pozdějších letech nevyšlo najevo, že Marshall a King chtěli opustit britského spojence. Roberts, Andrew, Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West, London 2008, s. 233 – Cituje Rooseveltovi námitky proti Pacifiku „můj první pocit je, že Pacifik je přesně ta volba, v kterou Němci doufali, že budeme následovat po Pearl Harboru. Zadruhé, Pacifik neposkytuje využití amerických jednotek v boji, s výjimkou několika ostrovů, jejichž okupace nemůže ovlivnit situaci ve světě v tomto ani příštím roce. Zatřetí, nijak to nepomůže Rusku ani Blízkému východu“.

108Danchev, Alex – Todman, Daniel (eds.), War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke, London 2002, s. 280, Brooke ve svém deníku tento fakt komentuje s neskrývanou jízlivostí „Bude to zvláštní párty – Hopkins je pro operace v Africe, Marshall obhajuje operace v Evropě a King preferuje vojenské úder v Pacifiku“.

109Plné znění memoranda - Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 446-448

svým delegátům povolil v zájmu kompromisu upustit i od operace SLEDGEHAMMER, koneckonců i Marshall sám, během jednání v Londýně uznal nedostatky tohoto plánu, ale trval na stanovení jiného místa, kde by měli v roce 1942 vojáci Spojených států bojovat. Jinak Roosevelt podporoval dokončení koncentrace sil v Británii do konce října 1942, tak aby vylodění v západní Evropě mohlo být uskutečněno v dubnu 1943. Přes jisté Marshallovy námitky vyjádřil podporu vylodění v severní Africe na podzim 1942, které se mu zdálo nejvhodnějším způsobem, jak dostat americké jednotky do ostrého boje ještě před koncem roku a naopak zásadně odporoval jakýmkoli pokusům o větší společné akce v Pacifiku proti Japoncům.¹¹⁰ Je třeba zdůraznit, že Roosevelt byl poměrně značně ovlivněn domácím veřejným míněním a potřeboval nějaký hmatatelný politický úspěch před nadcházejícími volbami do Kongresu.¹¹¹

V průběhu londýnských rokovaní Churchill definitivně zamítl jakoukoli možnost invaze do Francie ještě v roce 1942. Roosevelt však trval na tom, že americké vojenské síly musí být do konce roku za každou cenu nasazeny prakticky kdekoli. Mezi 20 - 22. červencem se Američané naposledy pokusili prosadit operaci SLEDGEHAMMER, avšak marně. Oficiální námitky Britů proti operaci SLEDGEHAMMER se stále opakovaly: ponorková hrozba v severním Atlantiku, nedostatek vylodňovacích plavidel či nedostatek bojových divizí. Jak ale upozorňuje Joseph Strange¹¹², důležitým alternativním motivem britského odporu k této operaci byla silná nedůvěra britských vojenských představitelů ve schopnost vlastní armády uspět v boji proti německým divizím při vyrovnaném počtu vojáků. Snadné kapitulace britských vojsk na Krétě, v Tobruku či v Singapuru byly alarmující.¹¹³ Hopkins informoval prezidenta o vývoji situace a ten mu obratem zaslal instrukce o pěti eventualitách (společné britsko-americké vylodění v Alžírsku nebo Maroku, případně v obou zemích současně, samostatné americké vylodění v Maroku, společné britsko-americké vylodění v Norsku, posílení

110Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 448 Roosevelt se domníval, že porážka Německa znamená porážku Japonska pravděpodobně bez jediného výstřelu či ztráty jediného života.

111Archiv MÚ a archiv AV, fond EB II/1, sign. V 153/5, Zprávy o Americe 1941-45, Zmínka o zájmu americké veřejnosti vstoupit do bojů ještě v roce 1942.

112Joseph L. Strange je historik na United States Naval Academy, předmětem jeho zájmu je otevření Druhé fronty v Evropě v letech 1942 - 1944

113Strange, Joseph L., The British Rejection of Operation SLEDGEHAMMER. An Alternative Motive, in: Military Affairs 1982, roč. 46, č. 1, s. 7-8, Cituje Harolda Nicolsona, sekretáře ministra informací, který si kladl otázku „zda je britská armáda dobrá i pro něco jiného, než je koloniální válka“.

Egypta, posílení Íránu).¹¹⁴ Marshall se ještě poněkud zoufale snažil prosadit návrh uskutečnění operací GYMNAST a ROUNDUP ve stejný termín, nejpozději k 1. prosinci 1942. Tento plán Roosevelt jednoznačně zamítl a 23. července přímo sdělil Churchillovi, že se zříká pro rok 1942 operací v Evropě.¹¹⁵ Londýnská jednání skončila společnou dohodou o urychleném vypracování plánů na společné vylodění v Maroku a Alžírsku. V kabelogramu, který Roosevelt zaslal 27. července Churchillovi, velmi emphaticky sděluje, že „*si nemůže pomoci, ale uplynulý týden znamená bod obratu v celé válce, ve které jdeme společnou cestou bok po boku*“.¹¹⁶ Přesto Rooseveltův syn Elliott tvrdí, že otevření druhé fronty v severní Africe bylo pro jeho otce zklamáním, ale bylo uděláno z výlučně vojenských důvodů.¹¹⁷

Z předchozího tvrzení Rooseveltova syna Elliotta vyplývá jeden problém, u kterého bych se chtěl krátce zastavit. Je to používání termínu druhá fronta v plánech a textech jeho otce, prezidenta Roosevelta. Z některých Rooseveltových textů vyplývá, že pojem druhá fronta měl pro něj v tomto období spíše všeobecný charakter, vztahující se na jakoukoli společnou britsko-americkou operaci v oblasti Atlantiku. Nejprůkazněji se to projevuje v Rooseveltově osobním memorandu z 1. srpna 1942, ve kterém tvrdí „*Věřím, že udržení Středního východu má nejvyšší důležitost a proto druhá fronta musí být zahájena v roce 1942.*“ a o něco dále pokračuje „*Spojené státy jsou zaangažovány na ambivalentním úkolu poslat veškerou možnou pomoc na Střední východ a zároveň uvolnit veškeré dostupné jednotky a munici za účelem otevření druhé fronty. Co bude touto druhou frontou závisí na dohodě mezi Brity a Američany.*“¹¹⁸ Z toho vyplývá fundamentální rozdíl v používání termínu druhá fronta mezi Rooseveltem a Sovětskými představiteli, kteří kdykoli mluvili o otevření druhé fronty vždy,

114Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka 1939-1945, II. díl – Amerika v boji, Praha 2002, s. 71

115Roberts, Andrew, Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West, London 2008, s. 203 Lord Mountbatten se později chlubil, že to byl on, kdo přesvědčil Roosevelta o příklonu k vylodění v Africe. Je ovšem prokazatelné, že Roosevelt inklinoval k vojenským operacím v Africe již dávno. Clement Atlee vzpomíná na jejich setkání v říjnu 1941 „Roosevelt vzal atlas do ruky, zapíchl prst na Alžír a prohlásil, to je místo, kde chci mít americké jednotky.“

116Roosevelt and Churchill: Their Secret Wartime Correspondence/ Edit. by F. Loewenheim, H. Langley, M. Jonas Londýn 1975, s. 220

117Roosevelt, Elliott (ed.), The Roosevelt letters: Being the Personal Correspondance of Franklin Delano Roosevelt, Vol. Three (1928 – 1945), London 1952, s. 409

118Roosevelt, Elliott (ed.), The Roosevelt letters: Being the Personal Correspondance of Franklin Delano Roosevelt, Vol. Three (1928 – 1945), London 1952, s. 434 - 435

měli na mysli masivní vojenskou invazi do západní Evropy. Přesto se nedomnívám, že by tyto terminologické problémy způsobily zásadnější nedorozumění mezi spojenci. Obě strany si podle mého byly během vzájemných vyjednávání dobře vědomi o jaké frontě je v danou chvíli právě řeč.

Výsledný plán operace se rodil poměrně komplikovaně a byl kompromisem mezi Brookovým plánem na vylodění v Tunisku a Marshallovým plánem na výsadek v Casablance a Oranu. V této záležitosti se silně angažoval Churchill, neboť byl přesvědčen, že obsazení Alžírsko a postup na Tunis a Bizertu je nezbytnou součástí budoucího útoku na Itálii.¹¹⁹ Z tohoto Churchillova postoje je patrné, že již v tomto období byl přesvědčen o pokračování spojenecké invaze ve Středomoří a navzdory svému neustálému ujišťování amerických partnerů s invazí přes kanál v roce 1943 příliš nepočítal. Americké vojenské velení (s výjimkou generála Eisenhowera, který se přikláněl k britskému stanovisku) se naopak obávalo vojenských operací, které byly plánovány příliš daleko od Gibraltarského průlivu, neboť mělo obavu, že by je německá armáda mohla poměrně snadno odříznout postupem přes Pyrenejský poloostrov. Autorem výsledného kompromisu byl sám prezident Roosevelt, který navrhl, aby se spojenecká vojska vylodila v oblasti marocké Casablanky a alžírského Oranu. Zároveň se domníval, že v oblasti Oranu, který spadl do britské vojenské sféry, by se v čele britských vojsk měly vylodit americké jednotky, neboť byl přesvědčen, že Francouzi budou klást Američanům podstatně menší odpor než Britům.¹²⁰ Operace měla být provedena nejpozději do 30. října 1942 a nesla nové krycí jméno TORCH.¹²¹ K zakrytí této operace měly sloužit rozsáhlé přípravy na operaci JUPITER (fiktivní vylodění v Norsku) a reálně pokračující přípravy na operaci ROUNDUP. Později bylo datum operace posunuto až na 8. listopad.

¹¹⁹Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 528

¹²⁰Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994, s. 541, Churchill byl natolik nadšen z dosažení svého záměru vylodění v Alžírsku, že dokonce v dopise Rooseveltovi z 5. září 1942 navrhoval, že britská armáda může během vylodění nést americké uniformy a bude na to ještě hrdá.

¹²¹Korespondence předsedy rady ministrů SSSR s prezidenty USA a ministerskými předsedy Velké Británie za Velké vlastenecké války 1941-1945, Praha 1981, s. 66 Stalin ostře protestoval „Co se týče organizace druhé fronty v Evropě, obávám se, že tato otázka začíná nabývat nereseriozního rázu. Vzhledem k situaci na sovětsko-německé frontě musím co nejkategoričtěji prohlásit, že sovětská vláda se nemůže smířit s tím, aby vytvoření druhé fronty v Evropě bylo odkládáno na rok 1943“.

Krátce po skončení londýnské schůzky byla 17. srpna 1942 zahájena operace JUBILEE, která měla být zkouškou na vylodění spojenců v severní Francii. Cílem akce bylo dobytí a na jeden den udržení francouzského přístavu Dieppe a poté stažení nazpět. Akce, kterou provedlo 5000 výsadkářů, především z 2. kanadské pěší divize, dopadla naprostým fiaskem a více jak 3000 vojáků bylo zabito nebo padlo do zajetí.¹²² Přesto ve zprávě, kterou předložil Churchillovi Lord Mountbatten, byla akce označena za úspěšnou. O tři dny později, před členy válečného kabinetu Mountbatten prohlásil (mimochodem se s tímto tvrzením ztotožňoval i Churchill), že zkušenosti od Dieppe budou neocenitelné při plánování následující invaze přes průliv La Manche.¹²³

V následujícím období byl Roosevelt zainteresován na co nejčasnějším zahájení operace v severní Africe. Roosevelt velmi citlivě a úzkostlivě vnímal rostoucí veřejný zájem a netrpělivost, a proto si toužebně přál, aby vojenské operace byly zahájeny ještě před volbami do Kongresu, které byly naplánovány na 3. listopadu 1942. Marshall později vzpomínal „*když jsem potkal Roosevelta a informoval ho o plánech pro operaci TORCH, zvedl ruce v gestu prosebníka a řekl: Prosím udělej to před volbami*“.¹²⁴ Toto přání se však Rooseveltovi nesplnilo, neboť vylodění britských a amerických jednotek v Maroku a Alžírsku pod velením generála Eisenhowera proběhlo ve dnech 7. a 8. listopadu 1942.¹²⁵

2.5 Veřejné mínění po Pearl Harboru

Jakým způsobem se podílelo veřejné mínění ve Spojených státech na utváření vojenské strategie v období mezi útokem na Pearl Harbor a spojeneckým vyloděním v severní Africe? Nenadálý útok na Spojené státy v prosinci 1941 pochopitelně značně změnil vztah veřejnosti k válečnému konfliktu. Dle

¹²² Chlubna, Jan, Churchill a druhá fronta, in: Historický obzor 2003, roč. 14, č. 11-12, s. 246

¹²³ Gilbert, Martin, Churchill, Praha 2002, s. 672

¹²⁴ Roosevelt and Churchill: Their Secret Wartime Correspondence/ Edit. by J. Loewenheim, H. Langley, M. Jonas, London 1975, s. 249

¹²⁵ Roosevelt, Franklin Delano, Za lepší svět: projevy z let 1941 – 1945, Praha 1947, s. 112, Roosevelt ve svém projevu ze 7. listopadu 1942 mluví o vylodění v severní Africe jako o druhé frontě.

průzkumu provedeném v březnu 1942 bylo 56 % veřejnosti pro vyslání armády do zámoří a jen 36 % bylo proti.¹²⁶ Roosevelt a jeho poradci měli obavu, že se jedná pouze o dočasný efekt vyvolaný nečekaným útokem. Byl to jeden z hlavních důvodů, proč Roosevelt neustále urgoval brzké zapojení americké armády do přímého boje. Problematická také byla preference zaměření vojenských zdrojů proti Japonsku, což byl v jednoznačném rozporu s Rooseveltovou strategií *Germany first*. Průzkumy veřejného mínění publikované v únoru a březnu 1942 sice potvrzovali, že stále 47 % respondentů považuje za hlavního nepřítele Německo oproti 28 % preferujícím Japonsko (zbytek považuje buď oba státy za stejnou hrozbu nebo nemá názor)¹²⁷ a 69 % respondentů bylo toho mínění, že Japonci svým útokem na Pearl Harbor stejně jen plní roli Hitlerova spojence a naplňují německou válečnou strategii¹²⁸, ale zároveň 62% preferovalo směřovat hlavní válečné úsilí proti Japonsku, oproti 26 % těch, kteří preferovali zaútočit v první řadě na Německo.¹²⁹ Kromě pomsty za Pearl Harbor hrála roli řada spojeneckých porážek v jihozápadním Pacifiku (Guam, Wake, Hong Kong, Singapur, Rangún atd.), což v očích americké veřejnosti činilo z Japonska, byť z dlouhodobého hlediska menší, ale mnohem bezprostřednější hrozbu než nacistické Německo.¹³⁰ Také hrozba bolševismu a nechuť k britskému imperialismu hrála svou neoddiskutovatelnou roli a podepsala se na jisté rezervovanosti části americké společnosti, která nehodlala bojovat za sovětské a britské zájmy. V důsledku těchto faktů bylo počátkem roku 1942 ochotno 30 % Američanů vyjednávat s Německem o míru.¹³¹

Roosevelt i jeho okolí vnímali, že je čas na masivní propagandistickou kampaň proti nacistickému Německu.¹³² Vedením kampaně Roosevelt pověřil OFF, která byla v červnu nahrazena *Office of War Information* (OWI) v čele s rozhlasovým komentátorem Elmerem Davisem s více jak 2000 zaměstnanci ve

126Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 48

127Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 3, s. 486

128Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 2, s. 311

129Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 2, s. 311

130 Steele, Richard W., *American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942*, in: *The Journal of American History* 65, č. 3, 1978, s. 706

131Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 51

132Roosevelt, Franklin Delano, *Za lepší svět: projevy z let 1941 – 1945*, Praha 1947, s. 46, „Imperialistické sny japonských fašistů byly skromné proti obludným plánům Hitlera a nacistů – ovládnutí celého světa a všech jeho oceánů“. Ibid., s. 48, Roosevelt pokračuje vykreslením Japonců a Italů jako pouhých Hitlerových šachových figurek.

112 regionálních pracovištích¹³³ Obě agentury zaměřily propagandu na nelidské zločiny nacistického režimu, aby rozptýlily pocit uspokojení americké společnosti.¹³⁴ Přesto v této masové kampani existovala jistá autocenzura, neboť měly obavu, že přílišným nacistickým zvěrstvům nebude americká veřejnost ochotna uvěřit. Byl to hlavní důvod, proč se příliš nahlas nemluvalo o počínající genocidě židovského obyvatelstva, nehledě na skutečnost, že 20 % společnosti považovalo Hitlerovu rasovou politiku za oprávněnou.¹³⁵ Je třeba znovu zopakovat, že propaganda cíleně rozlišovala mezi nacistickým režimem a německým národem, což bylo plně v Rooseveltových intencích, neboť se obával, že nenávistná kampaň proti německému obyvatelstvu by mohla zkomplikovat vyjednávání o poválečném uspořádání.¹³⁶

Tato kampaň slavila pouze částečný úspěch. V průběhu roku 1942 sice stabilně kolem 75 % americké veřejnosti vidělo jako úhlavního nepřítele nacistický režim, oproti zhruba pouhým 6%, kteří obviňovali celý německý národ¹³⁷, ale zároveň bylo stále 30 % americké populace nakloněno mírovým rozhovorům s Německem.¹³⁸ K této skupině patřili především lidé z okruhu *America First Committee* na čele s Charlesem Lindberghem (tzv. divizionisté), kteří zastávali názor, že pokud je německá společnost i armáda v opozici vůči režimu, tak by mohlo dojít k převratu a následnému uzavření míru. Těmto tendencím se snažil Roosevelt zabránit za každou cenu. V září dokonce varoval papeže před snahou vystupovat v roli mírotvorce.¹³⁹

133Více k problematice OWI – Bruner, Jerome S., OWI and the American Public, in: *The Public Opinion Quarterly* 7, č. 1, 1943, s. 125-133; Davis, Elmer, OWI Has a Job, in: *The Public Opinion Quarterly* 7, č. 1, 1943, s. 5-14; Feller, A. H., OWI and the Home Front, in: *The Public Opinion Quarterly* 7, č. 1, 1943, s. 55-65

134Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 64 K nejfrekventovanějším argumentům patřilo brutální vyhlazení Lidic.

135Steele, Richard W., American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942, in: *The Journal of American History* 65, č. 3, 1978, s. 719

136Steele, Richard W., American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942, in: *The Journal of American History* 65, č. 3, 1978, s. 710

137Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1943, roč. 7, č. 1, s. 173

138Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 77; Srov. Toto číslo se nápadně shoduje s počtem těch, kteří na konci prosince 1942 odpověděli, že doteď nemají jasnou představu kvůli čemu Spojené státy vlastně bojují – 32 %, Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1943, roč. 7, č. 1, s. 173

139Steele, Richard W., American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942, in: *The Journal of American History* 65, č. 3, 1978, s. 713

V průběhu jara a léta 1942 stále více médií začalo volat po okamžité akci. Roosevelt, přestože médiím apriori nedůvěřoval, tak si byl vědom jejich vlivu na utváření veřejných postojů.¹⁴⁰ Na druhou stranu si byl také vědom silného vlivu právě probíhajících akcí, a proto se domníval, že přímý boj proti německé armádě zaplní přední stránky všech tiskovin a odkloní postoj veřejnosti od preferování útoku proti Japonsku.¹⁴¹

Obecně můžeme shrnout, že v daném období hrálo veřejné mínění v Rooseveltově rozhodování spíše nepřímou roli. Tlak veřejnosti na otevření druhé fronty se v masovém měřítku projevil až zhruba v červnu 1942, tedy v době, kdy už Roosevelt jeden až dva měsíce uvažoval stejným způsobem.¹⁴² V otázce kdo je hlavním nepřítelem, Roosevelt dokonce veřejné mínění ignoroval, neboť byl přesvědčen, že postoje veřejnosti se budou proměňovat v souladu s právě probíhající akcí.¹⁴³ To mu umožnilo také ignorovat veřejné mínění v otázce kdy a kde poprvé zapojit americké jednotky do boje. Naopak v této otázce se Roosevelt sám snažil veřejné mínění aktivně utvářet. Jeho úsilí zaangažovat americkou armádu v boji proti Wehrmachtu mělo definitivně rozptýlit společenskou apatii a defétismus a zvýšit všeobecnou podporu pro strategii *Germany first*.¹⁴⁴

140Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 89 „Veřejné mínění je ve strategických otázkách utvářeno především komentátory a sloupkaři, kteří této problematice nerozumí

141Steele, Richard W., *American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942*, in: *The Journal of American History* 65, č. 3, 1978, s. 720 Zpráva OWI z 11. září 1942 „Americké postoje jsou extrémně citlivé na nové zprávy z bitevního pole a v závislosti na nich se velmi rychle mění.“

142Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 93.

143Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 4, s. 658, Roosevelt do jisté míry musel názory veřejnosti na vojenské záležitosti ignorovat, neboť podle průzkumu uveřejněného v srpnu 1942 se naopak 64 % veřejnosti domnívalo, že o vojenských otázkách by měli rozhodovat výhradně vojenští velitelé, oproti pouhým 21 %, kteří byli toho názoru, že vojenská strategie je záležitostí Roosevelta a Churchilla.

144Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1942, roč. 6, č. 4, s. 658, Na otázku položenou na konci července 1942: Přejete si aby USA a Británie provedli masivní útok proti Německu v západní Evropě v blízké budoucnosti? - odpovědělo kladně 48 %. To svědčí, že po počátečním šoku z Pearl Harboru se stále větší část společnosti začala opět přiklánět ke strategii *Germany First* a také pocity apatie nebyly podle mého zas tak silné jak se v literatuře píše.

3. Invaze do Evropy

3.1 Casablanca

Po vyloštění v Africe byla okamžitě zahájena nová jednání o pokračování spojenecké strategie. Roosevelt ve své zprávě zaslané Churchillovi 11. listopadu navrhuje „prozkoumat možnosti přímého útoku proti Sardínii, Sicílii, Itálii, Řecku nebo jiným oblastem na Balkánu, včetně možnosti získat tureckou podporu pro útok přes Černé moře proti německému křídlu“.¹⁴⁵ Zdá se, že si Roosevelt, v rozporu se svými vojenskými veliteli, uvědomil, že severoafrická operace znemožnila jakoukoli invazi do Francie v roce 1943. Naopak útok přes Středozemní moře nabízel jedinou možnost významného spojeneckého útoku pro tento rok. Roosevelt si dokonce dovolil poněkud omezit operaci BOLERO a uvolněné síly odeslal do Tichomoří. Churchill byl nadšený, shodovalo se to s jeho původními plány, použít africké pobřeží jako základnu pro úder na měkký podbřišek (*soft underbelly*) Osy. Navrhoval jako primární cíl spojeneckého útoku Sicílii či Sardínii.¹⁴⁶ Marshall naopak požadoval ukončení všech vojenských operací ve Středomoří, jakmile budou Němci vytlačeni ze severní Afriky a soustředit veškeré síly na plánovanou invazi do západní Evropy.¹⁴⁷

Churchill ujišťoval americké vojenské velitele, že v žádném případě nehodlá opustit operaci ROUNDUP a vyjádřil touhu pokračovat v koncentraci spojeneckých vojsk v Británii s maximálním nasazením. Také Roosevelt ujistil, že vyloštění spojenců v západní Evropě zůstává i pro něj nadále prioritou a vyjádřil zájem uspořádat spojeneckou konferenci i za účasti zástupců Sovětského svazu. Churchill souhlasil, ale chtěl se napřed sejít s Rooseveltem osobně, aby dohodli společný postup pro jednání se Stalinem. Churchill tušil Stalinovu nespokojenost, až mu bude oznámeno, že otevření fronty v západní Evropě se odkládá s největší pravděpodobností až na rok 1944. Roosevelt se naopak obával, že vzájemná schůzka by mohla ve Stalinovi vzbudit podezření, že již vše podstatné bylo

¹⁴⁵Roosevelt and Churchill: Their Secret Wartime Correspondence/ Edit. by J. Loewenheim, H. Langley, M. Jonas, London 1975, s. 278

¹⁴⁶Dallek, Robert, Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, New York 1979, s. 367

¹⁴⁷Roberts, Andrew, Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West, London 2008, s. 304 Tvrdí, že Marshall navrhoval kombinovat invazi do západní Evropy s vojenským postupem přes Turecko.

dopředu dojednáno bez jeho účasti. Roosevelt obecně trpěl ničím nepodloženou představou, že je schopen, v případě osobního setkání tváří v tvář, vyjednávat ze Stalinem mnohem obratněji než kdokoli jiný.¹⁴⁸ Churchill byl v tomto ohledu mnohem větší realista. Stalin ovšem pozvání odmítl, neboť stále napjatá situace na východní frontě vyžadovala jeho nepřetržitou přítomnost.¹⁴⁹ Roosevelt přesto trval na vzájemné schůzce s Churchillem, a tak byla domluvena konference v Casablance. Jedním z údajných motivů byla prý i Rooseveltova snaha uniknout z nepříjemné politické atmosféry, která se kolem něj vytvořila ve Washingtonu.¹⁵⁰

Mezitím uspořádal Roosevelt ve Washingtonu poradu se zástupci vojenského štábu. Hlavním oponentem plánovaných operací ve Středomoří se podle očekávání stal generál Marshall, který varoval před nepřiměřenými náklady, jež si tato operace vyžádá. Obával se, aby nedostatek materiálních zdrojů dokonce neohrozil invazi do Francie i pro rok 1944. Sám již ovšem uznával, že plnohodnotné spojenecké vylodění v západní Evropě je již skutečně v roce 1943 neproveditelné. Roosevelt se v souladu s Brity domníval, že invaze do Itálie způsobí kolaps italských vojsk a tím donutí Německo odklonit značnou část svých vojsk z východní fronty, což byl hlavní Stalinův požadavek. Marshall naopak stále trval na operaci v západní Evropě a přišel s novým návrhem na vylodění v oblasti brestskeho poloostrova.¹⁵¹ Navíc upozorňoval na nebezpečí německého přesunu do Španělska, který by mohl během vylodění ve Středomoří odříznout spojence od zásobovacích linií a způsobit tak katastrofu. Roosevelt přesto vyjádřil svoji podporu pro britský plán a zdůraznil, že dokončení operace v severní Africe uvolní kolem 500 000 vojáků pro další operace.¹⁵² Paradoxně pověřil právě Marshalla, aby neprodleně odletěl do Moskvy a oznámil tuto nepříjemnou zprávu Stalinovi.

Konference v Casablance byla zahájena 14. ledna 1943 pod krycím názvem SYMBOL. Roosevelt, přestože tušil, že Britové předloží pevný plán pro operace ve Středomoří, nevydal svým vojenským poradcům žádnou instrukci, aby

148Wanner, Jan, Rooseveltův pohled na svět a spojenecká koalice, in: Historický obzor 1995, roč. 6, č. 5-6, s. 100

149Kimball, F. Warren, Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War, New York 1997, s. 185 Stalinovo odmítnutí považuje za obrovskou strategickou chybu, neboť mohl propagandisticky využít úspěch u Stalingradu a značně ovlivnit průběh jednání

150Burns, James MacGregor, Roosevelt: The Soldier of Freedom 1940-1945, Londýn 1971, s. 315

151Dallek, Robert, Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, New York 1979, s. 370

152Ibid. s. 370

vytvořili protinávrh zaměřený na invazi do Evropy. Wanner se domnívá, že Roosevelt sám nechtěl z vnitropolitických důvodů učinit rozhodnutí, aby se v případě krachu nemusel osobně zodpovídat.¹⁵³ Podobně, jako na všech předchozích spojeneckých konferencích, byli Britové opět mnohem lépe připraveni a disponovali na rozdíl od Američanů obrovským štábem vojenských plánovačů a poradců. Hned po zahájení konference předložili jednoznačný návrh na obsazení Sicílie¹⁵⁴, následnou invazi do Itálie a v ideálním případě i invazi na Balkán za účasti Turecka.¹⁵⁵ Uváděli několik zásadních argumentů. Uzavření fronty v severní Africe uvolní značné množství jednotek pro invazi na Sicílii bez zásadního požadavku na přepravní prostředky. Obsazení Sicílie zlepší letecké pokrytí ve Středomoří a uvolní kolem 225 plavidel pro jiné operace. Dalším důsledkem bude odstoupení Itálie z války a odklon německých vojsk z východní fronty. Posledním a možná nejzávažnějším argumentem byl poukaz, že zkušenosti v severní Africe prokázali, že k provedení invaze v západní Evropě bude potřeba minimálně dvakrát tolik jednotek a mnohem větší počet vyloďovacích plavidel než se původně počítalo. Roosevelt vyjádřil jednoznačnou podporu britskému plánu a Churchill cítil značnou satisfakci. Opět se projevil názorový nesoulad mezi Rooseveltem a Marshallem, který se opakovaně ocitl v názorové izolaci. Objektivním faktem zůstává, že ještě v průběhu konference, především díky opozici představitelů Vichy proti Darlanovi¹⁵⁶, kteří pomáhali posilovat a zásobovat německé jednotky, nebylo Tunisko pod kontrolou spojenců, což znemožňovalo přesunout do září vojenský kontingent z Afriky na Britské ostrovy.¹⁵⁷ Dne 18. ledna předložil generál Brooke návrh, který byl přijat a schválen i Američany jako memorandum Kombinovaných náčelníků štábů pod názvem „Vedení války v roce 1943“.¹⁵⁸ Za hlavní cíl bylo deklarováno jednak

153Wanner, Jan, *Amerika v boji – Spojené státy a evropská válka 1939 – 1945*, II. díl, Praha 2002, s. 20

154Danchev, Alex – Todman, Daniel (eds.), *War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke*, London 2002, s. 358, Brookův zápis z 13.1. 1943 naznačuje, že ani v britském štábu nepanovala úplná shoda ohledně místa invaze, neboť někteří členové preferovali spíše vyloďení na Sardinii, přesto britské velení během vyjednávání s Američany vystupovalo jednotně.

155Leighton Richard M., *Overlord Revisited: An Interpretation of American Strategy in the European War, 1942-1944*, in: *The American Historical Review* 1963, roč. 68, č. 4, s. 922
Leighton tvrdí, že žádný zodpovědný britský představitel nikdy neobhajoval invazi na Balkán.

156Darlan, Francois (1881-1942) francouzský admirál, původně stoupenec Vichy, spolupracoval se spojenci

157Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 323

158 Chlubna, Jan, *Churchill a druhá fronta*, *Historický obzor* 2003, roč. 14, č. 11-12, s. 248

dobytí Sicílie, jednak shromažďování co největšího množství sil v Británii pro invazi do Francie. Ovšem toto memorandum mělo být pouhým základem pro další plánování a nebylo plně závazné.¹⁵⁹

Poněkud rozmrzelý Marshall se ironicky tázal „*zda to má být součást promyšleného integrovaného plánu na vítězství ve válce nebo se prostě jedná jen o využití náhodné příležitosti*“.¹⁶⁰ Američtí vojenští velitelé trvali, aby Britové vyjádřili jednoznačný závazek pro invazi do Francie, jako hlavní linii spojeneckých plánů. Přestože britské vedení ujistilo o své oddanosti k operaci ROUNDUP, odjížděli američtí vojenští představitelé s podezřením, že zdaleka neviděli poslední pokus Britů o vojenské akce v periferních oblastech, které mohly pozdržet invazi přes kanál La Manche.

Závěrečné memorandum z Casablanky bylo vydáno 23. ledna 1943. Jednoznačně reflektovalo všechny priority pro rok 1943, tak jak si přáli Roosevelt a Churchill. Pro pokračování vojenských operací v Evropě a pro otevření druhé fronty obsahovalo memorandum několik zásadních bodů. Zabezpečení komunikačních linií pro přepravu materiálu z USA do Británie, které byly neustále ohrožovány útoky německých ponorek admirála Dönitze, neboť ztráta lodí do konce roku 1942 předčila výrobu nových plavidel o přibližně milion tun.¹⁶¹ Boje v severní Africe mají být v nejkratším možném termínu dovedeny k totálnímu vítězství a v návaznosti má být provedeno okamžité vyloďení na Sicílii s krycím názvem operace HUSKY. Má být zvýšeno úsilí v leteckém bombardování německých pozic na pevnině.¹⁶² Američané mají provádět denní bombardování a Britové noční. Tímto způsobem mají být redukovány německé vojenské síly a jejich schopnost odolávat spojenecké invazi. Přípravě a koncentraci sil pro uskutečnění invaze do Francie má být dána priorita. Za tímto účelem byla

159 Danchev, Alex – Todman, Daniel (eds.), *War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke*, London 2002, s. 361, Brookův zápis z 18.1.1943 je poněkud nejasný. Brooke sám hovoří o svém memorandu jako o pouhém papíru, což by naznačovalo nepříliš velkou závaznost memoranda, která v danou chvíli panovala, ale zároveň označuje tento den za památný.

160 Cit. dle Dallek, Robert, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy*, New York 1979, s. 371

161 Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 92-93 1. února 1942 změnili Němci kódovací stroj Enigma a deset měsíců trvalo týmu kryptologů z Bletchley Parku, než kód dešifrovali. Teprve v červenci 1943 spustili spojenci na vodu více lodí, než bylo potopeno.

162 Více k otázce strategického bombardování Jacobs, W. A., *Strategic Bombing and American National Strategy 1941-1943*, Military Affairs 1986, roč. 50, č. 3, s. 133-139

vytvořena společná skupina Nejvyššího spojeneckého velitele – COSSAC (*Chief of Staff to the Supreme Allied Commander*), do jejíhož čela štábu byl jmenován britský generál Morgan. Tato skupina měla vypracovat plány pro společnou invazi do západní Evropy v roce 1944. Z těchto plánů vznikl plán pro operaci OVERLORD. Obecně ovšem v americkém vojenském velení převládl pocit rozčarování a dojem, že spolupráce s prezidentem Rooseveltem nefungovala a Britové opět prosadili svou koncepci. Jeden z hlavních amerických plánovačů generál Albert Wedemeyer komentoval situaci slovy „přijeli jsme, viděli jsme, a opět jsme museli ustoupit“.¹⁶³

Na konferenci v Casablance se udála ještě jedna velmi zajímavá událost. Na závěrečné tiskové konferenci konané 21. ledna 1943 přednesl Roosevelt projev, ve kterém vyhlásil požadavek bezpodmínečné kapitulace nacistického Německa. Dodnes není úplně jasné, zda se jednalo o dlouhodobě plánovaný záměr či o prostou prezidentovu improvizaci.¹⁶⁴ Churchill se cítil tímto prohlášením poněkud zaskočen, neboť termín bezpodmínečná kapitulace nebyl v textu komuniké, na kterém se krátce před tiskovou konferencí s Rooseveltem dohodli, obsažen. Přesto je z Churchillovi korespondence zřejmé, že otázku bezpodmínečné kapitulace nacistického Německa s Rooseveltem probírali a tato myšlenka nebyla Churchillovi proti srsti.¹⁶⁵ Rooseveltovi oponenti v tom spatřují jednoznačný důkaz prezidentovi nezodpovědnosti. Bezpodmínečná kapitulace, tak jak ji vymezil Churchill, znamenala úplné odzbrojení nacistického Německa, rozpuštění celé německé armády a generálního štábu, potrestání válečných zločinů a zaplacení reparací. Podle Wannera ministr propagandy nacistického Německa

¹⁶³Fenby, Jonathan, *Spojenci*, Praha 2008, s. 143

¹⁶⁴Churchill, Winston, *Druhá světová válka*, 4. díl – *Karta se obrací*, Praha 1994, s. 681 Poněkud podivně působí prezidentovo vysvětlení, s kterým se světil Hopkinsovi „Měli jsme se sblížením těch dvou francouzských generálů (Giraud a De Gaulle pozn. J.C.) tolik potíží, až jsem si pomyslel, že je to stejně těžké jako zařídit setkání Granta s Leem – v tom najednou začala tisková konference, neměli jsme s Winstonem čas se na ni připravit, a tehdy mi hlavou blesklo, že Grantovi se říkalo „Stará bezpodmínečná kapitulace“, a pak už jsem se slyšel, jak to říkám nahlas“

¹⁶⁵Churchill, Winston, *Druhá světová válka*, 4. díl – *Karta se obrací*, Praha 1994, s. 679 Zpráva ministerského předsedy místopředsedovi vlády a válečnému kabinetu z 20. ledna 1943:…bod 6) Navrhujeme, aby bylo koncipováno prohlášení zabývající se činností konference, které by bylo ve vhodné době předáno tisku. Rád bych věděl, jak by válečný kabinet pohlížel na to, že bychom do tohoto prohlášení zahrnuli i pevné i vyhlášení pevného úmyslu ze strany Spojených států a Britského impéria pokračovat neúnavně ve válce až do té doby, dokud nedonutíme Německo a Japonsko k „bezpodmínečné kapitulaci“. Vynechání Itálie by povzbudilo její vnitřní rozpad. Tato myšlenka se prezidentovi líbí a bude působit na naše přátele ve všech zemích.

Josef Goebbels přesvědčil Němce, že nejde jen o válku proti nacistickému režimu, ale proti celému německému národu. Šest let práce německé protinacistické opozice bylo téměř zmařeno a Eisenhowerovi pozdější výslechy zajatců potvrdili, že podmínka bezpodmínečné kapitulace podpořila odhodlání německého národa bránit se do posledních sil.¹⁶⁶ Naopak Roberts i Kimball jsou přesvědčeni, že se jedná o ničím nepodložený mýtus.¹⁶⁷

Existuje několik teorií vysvětlujících Rooseveltův požadavek. Roosevelt si byl vědom, že definitivní odklad druhé fronty na rok 1944 rozčílí Stalina a tak se možná jednalo o jakési vstřícné gesto. Je také možné, že Roosevelt hodlal svým prohlášením předejít vyjednáváním Moskvy o separátním míru. Dalším možným vysvětlením je, že si Roosevelt byl vědom negativní reakce americké veřejnosti, která byla silně ovlivněna mocnou židovskou lobby požadující přísný mír, na spolupráci s generálem Darlanem a snažil se tímto krokem naklonit americkou veřejnost opět na svou stranu.¹⁶⁸ Kimball považuje za hlavní důvod první objevující se zprávy o holocaustu, které utvrdily Roosevelta, že naprostá politická, sociální a hospodářská restrukturalizace Německa je již naprosto nezbytná.¹⁶⁹

O výsledku konference informovali Roosevelt s Churchillem neprodleně Stalina v memorandu z 26. ledna, na což Stalin okamžitě reagoval a vyjádřil názor, že za hlavní cíl spojenců v roce 1943 považuje otevření druhé fronty v západní Evropě.¹⁷⁰ To však již nebylo reálné, neboť britští náčelníci štábu na zasedání ze 13. dubna vyloučili jakoukoli invazi do Francie v roce 1943. Navrhovali prodloužení operace BOLERO a odložení druhé fronty na rok 1944. Jako jedinou schůdnou variantu, po dobytí Sicílie, viděli v pokračování invaze na italskou půdu.

¹⁶⁶Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka 1939-1945, II. díl – Amerika v boji, Praha 2002, s. 21

¹⁶⁷Roberts, Andrew, Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West, London 2008, s. 343; Kimball, F. Warren, Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War, New York 1997, 189

¹⁶⁸Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka, II. díl – Amerika v boji, Praha 2002, s. 21, Roosevelt letters s. 409 Rooseveltův syn Elliott upozorňuje, že vyjednávání amerických politických a vojenských lídrů s Darlanem a představiteli Vichy vedlo americkou veřejnost k otázce, zda ve válce bojujeme, abychom udrželi u moci různé Quislingy a reakcionáře.

¹⁶⁹Kimball, F. Warren, Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War, New York 1997, s. 190

¹⁷⁰Korespondence předsedy rady ministrů SSSR s prezidenty USA a ministerskými předsedy Velké Británie za Velké vlastenecké války 1941-1945, Praha 1981, s. 101

Nehledě na spojenecká diplomatická jednání došlo v první polovině roku 1943 k zásadní nepřehlédnutelné změně situace v Atlantiku. Nevyhnutelnou podmínkou úspěšného vylodění spojenců v západní Evropě byla schopnost zajistit bezpečnost zásobovacích konvojů ze Spojených států do Evropy, které byly neustále napadány tzv. vlčími smečkami německých ponorek admirála Dönitze. Nejkritičtější situace nastala v únoru, kdy ztráty na lodní tonáži dosáhly 700 000 tun. V této kritické době začaly být atlantické konvoje chráněny pomocí bombardovacích perutí s velmi dlouhým doletem, jež byly vyzbrojeny letouny Liberator a operovaly ze základen na Islandu a Newfoundlandu. Díky nezměrnému úsilí klesly ztráty na lodní tonáži již v červnu na necelých 22 000 tun, a tím byl položen nezbytný základní kámen budoucího úspěchu spojenecké invaze.¹⁷¹

3.2 Stalingrad

V době kdy spojenečtí lídři rokovali na konferenci v Casablance, odehrála se na východní frontě událost takřka epochálního významu, která významným způsobem ovlivnila všechny budoucí úvahy o otevření druhé fronty. Bitva u Stalingradu, probíhající na podzim a v zimě 1942 - 43, se stala tzv. bodem obratu Druhé světové války. Po vyčerpávajících bojích se podařilo Rudé armádě definitivně zastavit nápor německých vojsk, a po zajetí 350 000 příslušníků Wehrmachtu, přejít do ofenzivy, která již neměla být zastavena. Také podle zprávy CIC (*Combined Intelligence Committee*) bitva u Stalingradu zajistila, že Sovětský svaz již nebude poražen a ani nebude mít důvod vyjednávat s Němci o uzavření separátního míru – jinými slovy, že aktivní diplomacie na udržení Sovětů v boji proti Němcům již nebude nutná.¹⁷² Opak byl pravdou, Stalingrad místo stabilizace spojeneckých vztahů vyvolal ještě větší vzájemné podezření, neboť Stalin se obával, že západní spojenci budou záměrně zdržovat otevření druhé

¹⁷¹Churchill, Winston, Druhá světová válka, 5. díl – Kruh se uzavírá, Praha 1995, s. 20

¹⁷²Kimball, Warren F., Stalingrad: A Chance for Choises, in: The Journal of Military History 60, č. 1, 1996, s. 103

fronty ve snaze vyčkávat až se německá a sovětská armáda navzájem vyčerpají – tzv. *Trumanův gambit*.¹⁷³

Američané se naopak obávali dvou různých variant budoucího vývoje. Zaprvé, že Stalin přeci jen dá přednost vyjednávání s Hitlerem o uzavření separátního míru. Toto podezření bylo ještě vystupňováno neformálními sovětsko-německými rozhovory na jaře a v létě 1943 ve Stockholmu.¹⁷⁴ Zadruhé se Američané obávali, že Rudá armáda prolomí německou defenzivu a obsadí Německo a zbytek Evropy dřív, než se západní spojenci vylodí v Evropě. Poprvé se tak před západními spojenci objevila v plné síle hrozba, které v průběhu roku 1942 nikdo nepřikládal velkou váhu. Možnost, že Rudá armáda bude bez zábran pochodovala Evropou vystavenou tvrdé bolševizaci, se nyní nejevila nepravděpodobnou. Premiér polské exilové vlády Wladyslaw Sikorski ve své korespondenci s Rooseveltem po celý rok 1942 před tímto nebezpečím varoval a dožadoval se otevření druhé fronty, jako jediné alternativy, jak zachránit Evropu před Stalinem, ale pokud Američané vůbec uvažovali o invazi do západní Evropy v tomto období, tak to bylo přesně z opačných důvodů – hrozba kolapsu Sovětského svazu. Po Stalingradu se změna v americké administrativě projevila okamžitě. Již v lednu 1943 se admirál King i generál Arnold obrátili na Roosevelta, aby ho varovali před nebezpečím sovětské dominance v Evropě. Uvažovalo se dokonce i o snížení pomoci v rámci *lend lease*.¹⁷⁵

Do této debaty se vložil také bývalý velvyslanec v Sovětském svazu William Bullitt, který 29. ledna zaslal Rooseveltovi memorandum, ve kterém již předjímal poválečnou strategii zadržování George Kennana.¹⁷⁶ Bullitt navrhoval urychlené otevření druhé fronty, které by postavilo vojenskou blokádu Rudé armádě ve východní Evropě. Jako alternativu k vylodění ve Francii či v Itálii prosazoval invazi přes Balkánský poloostrov. Ironií bylo, že v daný moment většina amerických vojenských plánovačů připisovala tuto ideu Churchillovi a

173 Kimball, Warren F., Stalingrad: A Chance for Choises, in: The Journal of Military History 60, č. 1, 1996, s. 104

174 Ibid., s. 106

175 Stoler, Mark A., The Second Front and American Fear of Soviet Expansion, 1941-1943, in: Military Affairs 39, č. 3, 1975, s. 137

176 Kennan, George Frost (1904 – 2005), americký diplomat, v letech 1944 – 1946 vedoucí americké mise v Moskvě

vehementně jí oponovala.¹⁷⁷ Přesto mnozí ve Washingtonu včetně Roosevelta sdíleli Bullittovy obavy. Rovněž generál Marshall v březnu varoval Roosevelta, že je nezbytné mít v Británii silný vojenský kontingent pro případ urychleného vyloštění, kdyby se Německo vojensky zhroutilo a hrozilo podmanění Evropy Sovětským svazem. Praktickým výsledkem těchto obav bylo urychlené vytvoření plánu na vyloštění v západní Francii s krycím názvem RANKIN. Paradoxně tento plán navazoval na plán operace SLEDGEHAMMER, který byl v roce 1942 naopak vytvořen pro případ nenadálého kolapsu sovětských armád.

V souvislosti s bitvou u Stalingradu je třeba zmínit otázku, kterou si položil Warren Kimball. Proč Stalin po Stalingradu i nadále vehementně naléhal na západní spojence, aby otevřeli druhou frontu, když ho toto vítězství zbavilo těžké závislosti na britsko-americké koalici? Kimball nachází souhru několika faktorů. Stalin údajně mohl interpretovat Rooseveltovi rozhovory s Molotovem v květnu 1942 jako příslib poválečné aliance a svým neustálým požadováním druhé fronty se mohl snažit tento závazek potvrdit.¹⁷⁸ Pravděpodobnější se mi zdá varianta, že se Stalin snažil omezit obrovské lidské a materiální oběti, které Rudá armáda na východní frontě každý den podstupovala, a také se bezpochyby obával již výše zmíněné strategie tzv. *Trumanova gambitu*, kdy západní spojenci nechají sovětskou a německou armádu se navzájem natolik vyčerpat, že budou schopni diktovat značně oslabenému Sovětskému svazu podmínky poválečného uspořádání světa.¹⁷⁹ Nehledě na tyto okolnosti se domnívám, že se Sovětský svaz v žádném případě nezbavil závislosti na svých spojencích. Dovoz válečného materiálu ze Spojených států byl i nadále pro Stalina a Rudou armádu životně důležitý, neboť i jarní prohra v bitvě u Charkova prokázala, že cesta ke konečnému vítězství na východní frontě bude ještě značně trnitá a bez pomoci západních spojenců i po Stalingradu krajně nejistá.

177 Stoler, Mark A., The Second Front and American Fear of Soviet Expansion, 1941-1943, in: Military Affairs 39, č. 3, 1975, s. 137

178 Kimball, Warren F., Stalingrad: A Chance for Choises, in: The Journal of Military History 60, č. 1, 1996, s. 110

179 Kimball, Warren F., Stalingrad: A Chance for Choises, in: The Journal of Military History 60, č. 1, 1996, s. 111

3.3 Vylodění v Itálii

Od konference v Casablance uplynuly pouhé čtyři měsíce a válečné okolnosti si vynutily další britsko-americká jednání na nejvyšší úrovni. Formálně schůzku navrhl britský ministr zahraničí Eden a Roosevelt nabídku potvrdil. Konference, označená krycím názvem TRIDENT, byla zahájena ve Washingtonu 12. května 1943. Již 8. května, čtyři dny před zahájením konference, se sešli pod Wedemeyerovým vedením američtí vojenští plánovači a vytvořili pro Roosevelta text dokumentu Vedení války 1943 - 44 (JCS 290), který se měl stát výchozí platformou pro jednání s Brity.¹⁸⁰ Především kladli důraz na pokračující letecké bombardování Německa a na potvrzení závazku invaze do Francie v roce 1944, která se musí stát základní strategií a nesmí být žádným způsobem opožděna či jinak narušena jakoukoli jinou operací v Evropě. Týkalo se to především operací směrem na východ od Sicílie, které byly trvalým britským zájmem. V případě, že by Britové trvali na nevhodném směru vojenských operací, bylo prezidentovi doporučeno zaměřit se na oblast Pacifiku. Obecně se dá říct, že prezident Roosevelt vystupoval tentokrát v mnohem větším souladu se svými vojenskými poradci, než tomu bylo na konferenci v Casablance.

Jednání trvala celkem 13 dnů a vyžádala si šest schůzek v Bílém domě mezi Rooseveltem a Churchillem. Hned první den rozhovorů dorazila do Washingtonu zpráva od generála Eisenhowera, že veškerý německý odpor v Tunisku se zhroutil, bylo zajato 160 000 zajatců a kontrola přilehlého moře a vzduchu je plně pod spojeneckou kontrolou.¹⁸¹ Tato zpráva nahrávala britským plánům, které prosazovali nutnost vyřazení Itálie z bojů ještě v roce 1943. Britové uváděli pět hlavních argumentů: 1) celkové síly a schopnost Osy chránit válečné fronty bude redukována; 2) italské jednotky budou nuceny stáhnout se z Balkánu a tím vytvoří dilema pro Němce, kteří se buď, budou muset vzdát tohoto regionu, nebo zde budou muset zesílit svou vojenskou přítomnost; 3) demobilizace italského loďstva uvolní britskou válečnou flotilu pro operace v Pacifiku; 4) Sardínie a Dodekanésy se stanou extrémně užitečnou základnou pro další operace;

¹⁸⁰Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka, II. díl – Amerika v boji, Praha 2002, s. 25

¹⁸¹Feis, Herbert, Churchill-Roosevelt-Stalin: The War they waged and The Peace they sought, New Jersey 1967, s. 126

5) tento vývoj zapříčiní vstup Turecka do války na straně spojenců a poskytne letecké základny pro údery na rumunská ropná pole v Ploesti.¹⁸²

Roosevelt opět zdůraznil své nezvratné rozhodnutí, že nejdůležitějším válečným cílem je porážka nacistického Německa, která je uskutečnitelná pouze masivní invazí do západní Evropy. Vyjadřoval své obavy ze zdržení a vyčerpání materiálních zdrojů, nutných pro tak rozsáhlou operaci a vytvářel nátlak na Brity, aby deklarovali jasný závazek pro otevření druhé fronty ve Francii na jaře 1944, neboť náčelník britského imperiálního štábu polní maršál Brooke dle Fenbyho Američany vyděsil svým tvrzením, že velké operace ve Francii budou možné až v roce 1945 nebo 1946¹⁸³. Churchill argumentoval, že by byla obrovská škoda nechat divize shromážděné ve Středomoří v nečinnosti až do roku 1944. Roosevelt skutečně uznával, že ponechat 20 armádních divizí zahálet by bylo neprozřetelné. Souhlasil s vyloděním na Sicílii a Sardínii, ale měl značné pochybnosti o invazi na italskou pevninu. Na Churchillovo naléhání souhlasil, že se svými vojenskými poradci prozkoumá možnost útoku na Německo přes Bulharsko, Rumunsko a Turecko.¹⁸⁴ Tuto variantu však ještě v průběhu konference zavrhl, neboť Balkán měl pro Američany jen mizivou hodnotu. Roosevelt se již v této době obával kolapsu Německa na východní frontě, a zatímco spojenci budou trčet v Itálii a na Balkánu, tak Stalin zbolševizuje celou Evropu, což bude mít nedozírné následky pro poválečné uspořádání.¹⁸⁵

V zájmu nalezení kompromisu bylo rozhodnuto, že obě strany předloží svá stanoviska v oddělených memorandech, která budou základem dalších jednání. Britové vydali memorandum s názvem „Porážka Osy v Evropě (Nejdříve eliminace Itálie)“ dne 17. května a den poté vydali své memorandum i Američané pod názvem „Porážka Osy v Evropě (Soustředění největších možných sil ve spojeném království)“.¹⁸⁶ Přestože se spojenecká jednání ještě několikrát dostala do mrtvého bodu a hrozil kolaps, výsledkem bylo konečné přijetí dokumentu CCS-242/6. Tento dokument stanovil zahájení invaze do Francie na 1. května

182Ibid. s. 127

183Fenby, Jonathan, Spojenci, Praha 2008, s. 158, Brooke Žádné podobné tvrzení jsem v Brookových denících nenalezl.

184Roosevelt and Churchill: Their Secret Wartime Correspondence/ Edit. by F. Loewenheim, H. Langley, M. Jonas, Londýn 1975, s. 332

185Kimball, F. Warren, Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War, New York 1997, s. 213

186Chlubna, Jan, Churchill a druhá fronta, in: Historický obzor 2003, roč. 14, č. 11-12, s. 249

1944 a to silou nejméně 29 divizí. Operace nesla zpočátku provizorní označení ROUNDHAMMER, později však Američané prosadily krycí název OVERLORD, aby zdůraznili zásadní odlišnost od všech předcházejících plánů. Druhým bodem byl souhlas s invazí do Itálie, jakmile bude obsazena Sicílie.¹⁸⁷ Nicméně operace proti Itálii má být podniknuta jen v takovém rozsahu, aby nikterak neohrozila nebo nezpозdila invazi do Francie. Dokument obsahoval i několik dalších bodů, které napomáhaly urychlenému otevření druhé fronty. Jednalo se především o zvýšení kombinovaných bombardovacích útoků proti Německu, zahájení letecké kampaně proti Rumunsku za účelem zničení ropných polí v Ploešti a také okupace Azorských ostrovů kvůli vytvoření námořní základny pro bezpečnější transport přes Atlantik. Američané během těchto rozhovorů postupovali mnohem jednodušeji a více realisticky než na předchozích jednáních. Právě americká rozhodnost však nutila Brity trvat na svých plánech o to úporněji. Ve výsledku to znamenalo, že Američané si sice dokázali závazek invaze do Francie formálně vynutit, ale nebylo nikterak jisté, zda budou Britové dohodnutý termín skutečně respektovat, neboť Churchill měl neustále tendenci prohlašovat 1. květen 1944 za termín pouze provizorní.

3.4 Veřejné mínění a invaze do Evropy

Úspěšné vylodění spojeneckých vojsk v severní Africe, v kombinaci s ohromujícím vítězstvím rudé armády u Stalingradu, napomohlo rozptýlit pocity defétismu a uspokojení americké společnosti a jednoznačně, ve shodě s Rooseveltovým očekáváním, zvýšilo podporu strategii *Germany first*. Průzkumy veřejného mínění provedené na konci listopadu naznačovaly, že již 73 % společnosti bylo přesvědčeno, že Spojené státy vyhrájí válku a budou plně rozhodovat o znění mírových podmínek a dalších 19 % obyvatel, kteří věřili

¹⁸⁷Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 379 S tímto nesouhlasí a tvrdí, že Marshall byl velmi opatrný, aby závěrečná zpráva z konference Trident, ani žádný jiný dokument neobsahoval písemný závazek Spojených států k jakékoliv invazi na Italskou pevninu.

rovněž ve vítězství, byť s jistými poválečnými ústupky poraženým státům.¹⁸⁸ Vojenští představitelé s prezidentovým souhlasem a za spolupráce tisku využívali propagandistického potenciálu úspěšné invaze a prezentovali boje v severní Africe s nádechem triumfalismu a hrdinského patosu. Také počty obětí byly selektivně podle potřeby buď omezovány a nebo naopak zveřejňovány, když bylo potřeba opětovně podnítit ochabující zájem veřejnosti.¹⁸⁹

Počátkem roku 1943 se však začaly opět objevovat hlasy, které volaly po přenesení válečného úsilí do oblasti Pacifiku proti císařskému Japonsku. Opětovné požadování této strategie souviselo především s únorovým zahájením republikánské ofenzivy. Republikáni se snažili využít strategie *Pacific first* již jako téma do nadcházející prezidentské volební kampaně pro rok 1944. Hlavní argument postavili na domněnce, že v roce 1944 bude Německo na rozdíl od Japonska již poraženo a proto by se lidé ve volbách měli orientovat na republikánského kandidáta preferujícího oblast Pacifiku.¹⁹⁰ Tento argument byl navíc doplněn kritikou příliš početné armády, která by měla údajně nevyhnutelně odsoudit Spojené státy k militaristické budoucnosti.

Republikánská kampaň se ukázala jako neúspěšná a Roosevelt se s ní poměrně snadno vypořádal.¹⁹¹ Prvním důvodem byla poměrně malá společenská podpora přesunutí vojenských sil do Pacifiku, neboť většina společnosti se celkem logicky domnívala, že pokud většina amerického vojenského kontingentu je již dislokována v Evropě, tak také zde by měla být vedena hlavní válečná fronta. Průzkum veřejného mínění publikovaný v září 1943 ukázal, že 57 % americké společnosti považuje již za největší hrozbu Japonsko, oproti 25 % obyvatel preferujícím Německo.¹⁹² To ovšem neznamená, že by se větší část společnosti přiklonila ke strategii *Pacific first*, ale naopak jasná preference útoku proti Německu způsobila, že americká společnost byla přesvědčena, že válka v Evropě skončí mnohem kratším termínem, a proto z dlouhodobého hlediska již považovala

188Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 96

189Steele, Richard W., *American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942*, in: *The Journal of American History* 65, č. 3, 1978, s. 721

190Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 98

191Public Opinion Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1943, roč. 7, č. 4, s. 756, Jen 3,5 % dotázaných v listopadu 1943 odpovědělo, že se domnívají, že Roosevelt odvádí ve vedení války špatnou práci.

192Public Opinion Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1943, roč. 7, č. 4, s. 755

za větší hrozbu pro bezpečnost Spojených států Japonsko. Druhým důvodem byly obavy zákonodárců v Kongresu, kteří se zdráhali vystoupit proti názoru armádních špiček a omezit rozpočet pro armádu, a tím riskovat hrozbu obvinění ze sabotáže válečného úsilí.¹⁹³

V první polovině roku 1943 se však jiný Rooseveltův postoj dostal do rozporu s veřejným míněním. Roosevelt na konferenci v Casablance patřil mezi horlivé zastánce strategického bombardování na vybraná německá města a jiné důležité cíle.¹⁹⁴ Americká společnost ovšem začala vyjadřovat značný odpor k tak barbarskému způsobu válčení, který si vyžádal tisíce nevinných obětí z řad civilistů, nehledě na fakt, že sám Roosevelt tento způsob vedení války v letech 1940 - 41 silně odsuzoval (Rotterdam, Coventry). Tisíce civilních obětí evokovali pocit, že americké vojsko jedná způsobem, který se jen velmi málo liší od nacistických zvěrstev. Z těchto důvodů Roosevelt, přestože privátně připouštěl bombardování zaměřené na civilní cíle, doufajíc, že vyprovokuje politický kolaps snížením všeobecné morálky, tak na veřejnosti zdůrazňoval, že spojenecké bombardování je jednoznačně zaměřeno na průmyslové cíle, aby způsobilo hospodářský kolaps z nedostatku surovin.¹⁹⁵

Když se na jaře 1943 definitivně rozhodovalo o dalším pokračování spojenecké invaze do Evropy, Roosevelt cítil, že může v této otázce ignorovat veřejné mínění. V jeho názoru ho podporovala většina průzkumů veřejného mínění, která naznačovala, že americká veřejnost není zainteresována na konkrétním místě ani čase provedení spojenecké invaze.¹⁹⁶ Průzkum provedený v červnu 1943 naznačil, že 62 % veřejnosti je přesvědčeno, že k dosažení vítězství je nutná invaze do Evropy, aniž by bylo specifikováno, zda invaze proběhne ve

193Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 101

194Ibid., s. 103 Roosevelt se vyjádřil – „je nezbytná postupující destrukce a narušování německého vojenského, průmyslového a ekonomického systému a podkopávání morálky německé společnosti až do bodu, kdy jejich kapacita pro ozbrojený odpor bude fatálně oslabena.“

195Dower, John W., *War without Mercy: Race and Power in the Pacific War*, Londýn 1986, s. 36-37

196Public Opinion Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1943, roč. 7, č. 2 - 4, Obecně v roce 1943 citelně poklesl zájem agentur provádějících průzkumy veřejného mínění o názory týkající se vedení války v zámoří. Drtivá většina průzkumů v tomto období byla zaměřena buď na domácí problémy či na poválečné uspořádání světa, což nasvědčuje, že většina americké společnosti byla již v tomto období přesvědčena o nezvratném vítězství spojenců.

Středomoří či do západní Francie.¹⁹⁷ Je možno konstatovat, že od této doby, až na drobné výkyvy, byla americká společnost v otázce otevření druhé fronty v souladu se svým prezidentem.¹⁹⁸

3.5 Západní Evropa na obzoru

Přestože na předchozí konferenci ve Washingtonu došlo k jednoznačné shodě mezi spojenci na invazi do Itálie, předmětem sporu se stala otázka, jak daleko severně po Apeninském poloostrově mají spojenci postoupit. Američané limitovali postup spojeneckých vojsk na hranici Říma, ale Britové hodlali obsadit celou Itálii a využít ji jako vstupní bránu do Evropy. Churchill v červenci prohlašoval, že nejlepší strategií pro rok 1944 je postoupit z obsazené Itálie buď západně do jižní Francie nebo na východ směrem na Vídeň a mezitím vytláčit Němce z Balkánu.¹⁹⁹ Bylo očividné, že další spojenecká konference je nevyhnutelná, neboť názory spojenců se začaly opět fatálním způsobem rozcházet.

Za místo konání důležitých vyjednávání byl zvolen kanadský Quebec, kde ve dnech 19. - 24. srpna proběhlo další kolo spojeneckých rozhovorů. Churchill stále prosazoval zesílení činnosti ve Středomoří a na Balkánu. S těmito plány souhlasil i Bullitt, který v květnu a právě v srpnu zaslal Rooseveltovi další dvě memoranda, ve kterých opětovně urgoval invazi do východní Evropy přes Balkán za účelem zablokování Stalina.²⁰⁰ Američtí vojenští plánovači však byli již v této době jednotní ve svých plánech, zvláště Stimson a Marshall tlačili na Roosevelta, aby Britům v ničem neustupoval, neboť se domnívali, že by na americké náklady pouze posloužili britským politickým zájmům, které by ohrozily

197Casey, Steven, *Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany*, Oxford 2001, s. 106

198Steele, Richard W., *American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942*, in: *The Journal of American History* 65, č. 3, 1978, s. 722, Poukazuje na případ, kdy na jaře 1944 Roosevelt zjistil, že v důsledku obav z připravovaného vylovení ve Francii je opět 38 % americké společnosti nakloněno mírovému vyjednávání s Německem.

199Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 388

200Stoler, Mark A., *The Second Front and American Fear of Soviet Expansion, 1941-1943*, in: *Military Affairs* 39, č. 3, 1975, s. 138

Washingtonem proponovanou politiku bezpodmínečné kapitulace Německa. Byli přesvědčeni, že Britové svou přítomností ve Středozemním moři se snaží pouze udržet svou imperiální říši, a navíc se obávali, že jakákoli akce v oblasti Balkánu zvýší Stalinovo podezření vůči západním spojencům do té míry, že bude ochoten vyjednávat s Hitlerem o uzavření separátního míru. Marshall dokonce spekuloval o možnosti, že by Němci byli ochotni usnadnit vstup britsko-amerických vojsk do západní Evropy, jen aby se nedostali do područí Sovětského svazu.²⁰¹ Významnou roli také hrála obtížně řešitelná otázka armádní logistiky v hornatém a těžko přístupném terénu Balkánského poloostrova. Zpráva OSS ze srpna 1943 určená pro ministerstvo války a JCS (*Joint Chief of Staff*) hovořila jasnou řečí. Ať už se Washington pokusí domluvit se Stalinem kompromis či se rozhodne postupovat cestou konfrontace, nezbytným předpokladem pro úspěch Spojených států je otevření druhé fronty v západní Evropě.²⁰²

Za této situace Roosevelt vyslovil jasné přání omezit vojenskou kampaň v Itálii na hranici Říma a zároveň potvrdil prioritu spojeneckého vyloďení ve Francii, neboť jeho jednoznačným přáním byla snaha dostat se do Berlína ve stejnou dobu jako sovětská vojska. Výsledkem jednání byla dohoda, že operace OVERLORD bude provedena 1. května 1944, bude mít naprostou prioritu před veškerými operacemi ve Středomoří a souběžně bude podpořena spojeneckým vyloďením v jižní Francii (operace ANVIL). Ve druhé polovině roku 1943 se začala stále více projevovat hospodářská a vojenská dominance Spojených států nad Británií.²⁰³ Bylo očividné, že pokud Roosevelt postupuje ve shodě s představiteli amerického vojenského štábu, musí Britové, ač s nevolí, přijmout roli slabšího partnera, a pomalu ustupovat americkým požadavkům.

Ještě v průběhu září a října si Churchill a Brooke opakovaně pohrávali s oblíbenou myšlenkou vojenské operace na Balkáně. Brooke 1. listopadu tvrdil, že obsazení Kréty a Rhodu může otevřít Dardanely, změnit situaci na Balkáně, a

201 Stoler, Mark A., *The Second Front and American Fear of Soviet Expansion, 1941-1943*, in: *Military Affairs* 39, č. 3, 1975, s. 138

202 Stoler, Mark A., *The Second Front and American Fear of Soviet Expansion, 1941-1943*, in: *Military Affairs* 39, č. 3, 1975, s. 139

203 Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 432 V lednu 1944 měli Američané ve válce zhruba 10 milionů lidí oproti přibližně 5 milionům Britů.

dokonce ukončit celou válku už v roce 1943, byť to později tvrdošíjně popíral.²⁰⁴ Churchillovi se navíc v polovině října podařilo Brooka přesvědčit, aby se společně pokusily na další konferenci přesvědčit Američany o pozdržení operace OVERLORD.²⁰⁵

Definitivní rozhodnutí mělo padnout na spojeneckých konferencích v Káhiře a Teheránu, konaných kontinuálně od 22. listopadu do 7. prosince 1943. V Teheránu se jednalo o první společné setkání všech tří hlavních aktérů spojenecké války proti hitlerovskému Německu, Roosevelta, Churchilla a Stalina. Stalin účast v Káhiře odmítl především kvůli přítomnosti vůdce čínských nacionalistů Čankajška²⁰⁶. Britové se v Káhiře vytasili s obehnanou písničkou. Opět prosazovali pokračování ofenzivy v Itálii za hranici Říma, operace na Balkáně, snahu přesvědčit Turky, aby vstoupili do války po boku spojenců a především pozdržení ofenzivy v západní Evropě. Rooseveltova a Marshallova podpora spojeneckých operací v Barmě vedla Churchilla a Brooka k mylné domněnce, že Američané jsou za jistých okolností připustit odložení operace OVERLORD.²⁰⁷ Roosevelt však v této době již podřizoval své plány soupeření se Sovětským svazem o obsazení Německa a proto nechtěl připustit sebemenší odklad. Rooseveltovým hlavním zájmem v Káhiře bylo vyjednávání s Čankajškem o budoucí úloze Číny v poválečném světě a naopak se vyhýbal rozhovorům s Brity o pokračující vojenské strategii v Evropě a záměrně tyto debaty nechával až do Teheránu, neboť věděl, že zde bude mít podporu Stalina, který nechtěl o odkladu spojeneckého vylodění již slyšet.²⁰⁸

204Danchev, Alex – Todman, Daniel (eds.), *War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke*, London 2002, s. 465, Zápis z 1.11.1943 - Brooke lituje svého selhání, že nedokázal přesvědčit Američany o útoku na Balkán. „Domnívám se, že jsme mohli zajmout Rhodos, Krétu a Dardanely, celý Balkán by byl teď v plamenech a tím jsme mohli ukončit válku již v roce 1943.“ V připsu ke stejnému datu Brooke tvrdí, že v té době měl velkou horečku a ještě se plně nevzpamatoval z vyčerpání z quebecké konference. Tento přípis je ovšem až poválečného data a je celkem jasné, že se Brooke snažil ex post omluvit své chybné smýšlení ohledně Balkánu.

205Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 426 Roberts se domnívá, že to byl právě říjen 1943, kdy Britové definitivně začali praktikovat chybnou vojenskou strategii a naopak Američané správnou, neboť vylodění v západní Evropě v roce 1942-43 bylo pravděpodobně chybné, ale na jaře 1944 to již byla správná varianta

206Čankajšek (1887-1975) předseda čínské nacionalistické strany Kuomintang

207Kimball, F. Warren, *Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War*, New York 1997, s. 237

208Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 436

Závěrečné dějství se odehrálo v Teheránu, kam se spojenci přesunuli rovnou z Káhiry. Zde se projevila již jasná převaha tandemu Roosevelta se Stalinem, kteří zde navázali poměrně neformální vztah a společně si tropili žerty s Churchilla, který v Teheránu musel spolknout poměrně hořkou pilulku. Také americké veřejné mínění se v této době již jednoznačně vyjadřovalo pro spojenecké vylodění v západní Evropě. Churchill byl nucen rezignovat. Závěrečná zpráva s Teheránu jednoznačně konstatuje, že operace OVERLORD a ANVIL musí být provedeny v květnu 1944 a v žádné jiné části světa nesmí být provedeno nic, co by ohrozilo úspěch těchto operací.²⁰⁹ Otevření druhé fronty v západní Evropě bylo definitivně stanoveno.

Oproti původnímu plánu došlo k mírnému zpoždění a termín vylodění se posunul z 1. května na začátek června 1944.²¹⁰ Operace Overlord byla zahájena 15 minut po půlnoci 6. června 1944.

²⁰⁹Roberts, Andrew, *Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West*, London 2008, s. 451

²¹⁰Lewis, Adrian R., *The Failure of Allied Planning and Doctrine for Operation Overlord: The Case of Minefield and Obstacle Clearance*, in: *The Journal of Military History* 1998, roč. 62. č. 4, s. 787-807 Lewis analyzuje proč spojenci pro operaci Overlord nepoužili osvědčenou vylodovací strategii.

Závěr

Postoj prezidenta Roosevelta k otevření druhé fronty se utvářel dlouhodobě a prošel poměrně zajímavým vývojem. Na závěr této práce se pokusím postihnout některé klíčové momenty tohoto vývoje a zároveň tím odpovědět na otázky formulované v úvodu práce.

Před vstupem Spojených států do války byla role prezidenta Roosevelta poměrně obtížná. Byl stoupencem masivní materiální pomoci Británii a postupného zvyšování vojenské připravenosti Spojených států na válečný konflikt, což bylo v rozporu s meziválečnou politikou izolacionismu, která měla ve Spojených státech silné kořeny. Přesto se Rooseveltovi, především s pomocí ministra války Henryho Stimsona a velitele pozemní armády generála Marshalla, dařilo přesvědčit Kongres o neustálém navyšování vojenského rozpočtu. Prosazení zákona O půjčce a pronájmu (*lend-lease*) v březnu 1941 bylo pravděpodobně největším předválečným Rooseveltovým úspěchem. Rozsáhlá materiální pomoc, uskutečňovaná v rámci tohoto zákona, pomohla Británii překonat jedno z nejtěžších období války. Teprve v druhé polovině roku 1941 došlo u Roosevelta k jistému náznaku váhání, podle mého způsobeným nejasnou situací po nenadálém útoku německých vojsk na Sovětský svaz a také poměrně nepříznivým postojem americké veřejnosti k aktivnímu vstupu amerických vojsk do válečného konfliktu. Je třeba si uvědomit, že v normálně fungujících demokraciích, kde politický lídr podléhá demokratické volbě, tak musí podstatně obezřetněji reflektovat nálady svých voličů a je pro něj mnohem obtížnější zatáhnout národ do dlouhotrvajícího válečného konfliktu, než pro představitele autoritativních či totalitních režimů, nezávislých na náladách společnosti a s všeobecně malou úctou k lidským životům.

Je nepochybné, že hlavním Rooseveltovým cílem od vstupu do války byla strategie *Germany first*. Roosevelt si již v předválečném období uvědomoval, že hlavní hrozbou demokratickému světu je nacistické Německo, byť napadení Spojených států přišlo neočekávaně ze strany císařského Japonska. Domnívám se, že přes všechny peripetie a odbočky ve vyjednávání v letech 1942-43 Roosevelt nikdy vážně nepomyslel na odklon od této strategie. Z některých pasáží v

Rooseveltové korespondenci je zřejmé, že v první polovině roku 1942 skutečně uvažoval o invazi do západní Evropy koncem roku 1942 nebo nejpozději na jaře roku 1943, byť se nakonec k této strategii plnou vahou své osobnosti přiklonil až v polovině roku 1943.

Které faktory nejvíce ovlivnily Rooseveltovo uvažování o místě a načasování otevření druhé fronty? Na prvním místě je třeba zmínit strategické plány britského spojence. Britové byli zaangażováni ve válečném konfliktu již od roku 1939 a tomu také odpovídala jejich lepší strategická připravenost v roce 1942, kdy víceméně opanovali spojenecká jednání a byli schopni prosadit své plány na zapojení spojeneckých vojsk. Roosevelt po celý rok 1942 a ještě na počátku roku 1943 na konferenci v Casablance s menšími výhradami se přizpůsoboval britským plánům. Nedomnívám se však, že by se jednalo o pouze pasivní přistoupení na britské požadavky. Roosevelt si sám, po menším váhání v první polovině roku 1942, začal dobře uvědomovat strategickou i vojenskou nepřipravenost americké armády pro masivní invazi do západní Evropy pro rok 1942, byť několikrát uvažoval o vylodění omezeného rozsahu na vytvoření jakéhosi předmostí na evropském kontinentu. Neúspěšné vylodění u Dieppe podle mého jasně prokázalo mylnost tohot úsudku. Realisticky si uvědomil, možná v rozporu se svým tajným přáním, že britská strategie vylodění v severní Africe v tomto období má z vojenského i logistického hlediska mnohem pevnější základy.

Naopak po celý rok 1942 byly Rooseveltovi postoje až na výjimky v rozporu s postoji generálního štábu americké armády na čele s generálem Marshallem, který oponoval britské periferní strategii a prosazoval otevření druhé fronty již v roce 1942. Tato strategie byla podle mého chybná, pravděpodobně i neproveditelná, což také Roosevelt, minimálně od poloviny roku 1942, si začal velmi dobře uvědomovat. Rooseveltovu neochotu koordinovat svůj postup s armádním velením ovšem nepovažuji za příliš šťastnou, neboť dávala přespříliš velký prostor britským vojenským vyjednávačům k prosazování vlastních, dle mého nepříliš vhodných záměrů ve východním Středomoří.

Situace se začala měnit až na jaře 1943, kdy Roosevelt začal vystupovat víceméně v souladu s vedením armády a rozhodl se již podporovat otevření druhé fronty v západní Evropě. S vyloděním v Itálii dle mého souhlasil, neboť si

uvědomil, že v dané situaci neexistuje žádná příhodnější varianta. Zdržení spojeneckých armád v severní Africe znemožnilo, díky špatnému počasí panujícímu na podzim v oblasti kanálu La Manche, jakoukoli snahu stihnout vylodění v západní Evropě včas. Definitivní zlom nastal až na konferenci TRIDENT v květnu 1943, kdy se Roosevelt jednoznačně a plnou vahou postavil za vylodění v Normandii. Od této chvíle, díky svému lidskému i materiálnímu potenciálu, nesrovnatelnému s britským, drželi otěže budoucího vývoje v rukou Američané.

Proč Roosevelt začal na jaře 1943 jednoznačně preferovat otevření druhé fronty v západní Evropě? Nemyslím si, že to bylo způsobeno tlakem okolí, neboť Marshall i Stimson vytvářeli tento nátlak na Roosevelta již od vstupu do války a on ho přesto byl schopen ignorovat. Zprv si Roosevelt uvědomil, že z logistického hlediska je již invaze do západní Evropy uskutečnitelná a zadruhé se změnila situace na východní frontě. Východní fronta nehrála podle mého v Rooseveltově rozhodování v roce 1942 příliš velkou roli, byť se obával sovětského kolapsu. Situace se změnila po vítězství rudé armády u Stalingradu, kdy si Roosevelt uvědomil, že by mohla nastat situace naprosto opačná. Roosevelt si byl vědom, že Spojené státy se nebudou moci po válce stáhnout do izolacionismu a budou muset hrát hlavní roli v poválečném uspořádání Evropy. Představa brzkého německého kolapsu a možnost, že by rudá armáda obsadila celou Evropu, kterou by podrobila tvrdé bolševizaci, byla pro Roosevelta nepřijatelná. Jasně chápal, že pokud americká armáda nebude v Berlíně včas, budou Američané v poválečné Evropě hrát pouze druhé housle. Od tohoto okamžiku se otevření druhé fronty v západní Evropě stalo jasnou prioritou.

Ještě je potřeba se zastavit u otázky, do jaké míry ovlivňovali Roosevelta vnitropolitické problémy a názory veřejného mínění. Ještě před vstupem Spojených států do války fungovalo veřejné mínění, které bylo v silné opozici k jakémukoli angažování se ve válečném konfliktu, pro Roosevelta jako omezující faktor, který ho nutil k velmi opatrnému vystupování na veřejnosti. Po útoku na Pearl Harbor se podle mého situace obrátila a Roosevelt začal do velké míry názory veřejnosti nejen ignorovat, ale i aktivně utvářet za pomoci rozsáhlé mediální propagandy. To se projevilo především v odklonu veřejného mínění od alternativy *Pacific first* k Rooseveltem prosazované alternativě *Germany first*.

Také předvolební boje s republikány příliš výrazně neovlivnily Rooseveltovo rozhodování v zahraniční politice, neboť podle průzkumů veřejného mínění u větší části voličů nacházeli ohlas spíše Rooseveltovi postoje. Naopak Roosevelt dokázal využívat úspěchů v zahraniční politice v předvolebních kampaních.

Je zajímavé si povšimnout, že během spojeneckých vyjednávání na konferencích v letech 1942 - 43 se Roosevelt nikdy se svým názorem neocítl v úplné izolaci, ale naopak plnil roli jakéhosi jazýčku na vahách mezi britskou strategií úderů v periferních oblastech a strategií masivní vojenské invaze do západní Evropy prosazovanou americkým vojenským velením. Až do jara 1943 se přikláněl na britskou stranu a tím zabraňoval otevření druhé fronty v západní Evropě, ta jak ji prosazovalo americké vojenské velení. V okamžiku, kdy se na jaře a v létě 1943 definitivně přiklonil k variantě invaze do západní Evropy, vychýlily se váhy již nezvratně ve prospěch Američanů.

Seznam použitých pramenů a literatury

Nevydané prameny institucionální provenience:

Masarykův ústav a archiv Akademie věd

f. EB II/1, sign. V 159/2, Konference v Teheránu

f. EB II/1, sign. EB L 107, Konference v Quebecu

f. EB II/1, sign. V 153/5, Zprávy o Americe 1941-1945

Archiv Kanceláře Prezidenta Republiky

f. LA, MZV – Různé zprávy 1940-45 inv. č. 8

č. j. 534/41 Spojenecká akce v západní Africe

č. j. 1594/41 Několikadenní válečné napětí na Dálném Východě

č. j. 2154/41 Výsledky Gallupova ústavu

č. j. 1895/42 Americké přípravy

č. j. 1896/42 USA a II. fronta

č. j. 3010/42 Dieppe

č. j. 4019/42 Vojenská strategie

č. j. 831/43 Manévry – II. fronta

Archiv Ministerstva zahraničních věcí ČR

fond Londýnský archiv/důvěrný

č. 58, Politické věci – Anglické situační zprávy

č. 61, Politické věci – Velká Británie

č. 122, Politické věci – USA 1940 – 42

č. 123, Politické věci – USA 1943 - 45

Vydané prameny:

Atkins, Paul M., Dakar and the Strategy of West Africa, in: *Foreign Affairs* 20, č. 2, 1942, s. 359 – 366

Bruner, Jerome S., OWI and the American Public, in: *The Public Opinion Quarterly* 7, č. 1, 1943, s. 125 – 133

Colegrove, Kenneth, The Role of Congress and Public Opinion in Formulating Foreign Policy, in: *The American Political Science Review* 38, č. 5, 1944, 956 - 969

Condliffe, J. B., Implications of *Lend-lease*: Economic Problems in the Settlement, in: *Foreign Affairs* 22, č. 3, 1944, s. 494 - 504

Danchev, Alex – Todman, Daniel (ed.), War Diaries 1939 – 1945: Field Marshal Lord Alanbrooke, London 2002

Davis, Elmer, OWI Has a Job, in: *The Public Opinion Quarterly* 7, č. 1, 1943, s. 5 – 14

Eden, Anthony, The Eden Memoirs: The Reckoning, London 1965

Eliot, George Fielding, The Invasion of Europe, in: *Foreign Affairs* 22, č. 2, 1944, s. 225 - 232

Feller, A. H., OWI and the Home Front, in: *The Public Opinion Quarterly* 7, č. 1, 1943, s. 55 – 65

Gallup and Fortune Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1940 - 1943

Hull, Cordell, The Memoirs of Cordell Hull, 2 sv., New York 1948

Churchill, Winston, Druhá světová válka, 2. díl – Jejich nejskvělejší hodina, Praha 1993

Churchill, Winston, Druhá světová válka, 3. díl – Velká aliance, Praha 1993

Churchill, Winston, Druhá světová válka, 4. díl – Karta se obrací, Praha 1994

Churchill, Winston, Druhá světová válka, 5. díl – Kruh se uzavírá, Praha 1995

Korespondence předsedy rady ministrů SSSR s prezidenty USA a ministerskými předsedy Velké Británie za Velké vlastenecké války 1941-1945, Praha 1981

Lippmann, Walter, The U. S. Foreign Policy and The U. S. War Aims, New York 1944

Loewenheim, F., Langley, H., Jonas, M. (eds.), Roosevelt and Churchill: Their Secret Wartime Correspondence, London 1975

Public Opinion Polls, in: *The Public Opinion Quarterly* 1943 - 1944

Roosevelt, Elliott (ed.), The Roosevelt letters: being the personal correspondence of Franklin Delano Roosevelt 1928 - 1945, London 1952

Roosevelt, Franklin Delano, Za lepší svět: projevy z let 1941-45, Praha 1947

de Roussy de Sales, Raoul, Is Defense Enough?, in: *Foreign Affairs* 19, č. 2, 1941, s. 269 - 281

Stimson, Henry L. – Bundy, McGeorge, On Active Service in Peace and War, New York 1952

Zevin, B. D. (ed.), The Selected Addresses of Franklin Delano Roosevelt 1932 – 1945, New York 1946

Odborná literatura:

Baum, Matthew A. – Kernell, Samuel, Economic Class and Popular Support for Franklin Roosevelt in War and Peace, in: *The Public Opinion Quarterly* 65, č. 2, 2001, s. 198 – 229

Burns, James MacGregor, Roosevelt: The Soldier of Freedom, Londýn 1971

Casey, Steven, Cautious Crusade: Franklin D. Roosevelt, American Public Opinion and the War against Nazi Germany, Oxford 2001

Dallek, Robert, Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, New York 1979

Davis, Kenneth S., FDR, the War President: A History, New York 2000

Dower, John W., War without Mercy: Race and Power in the Pacific War, Londýn 1986

Feis, Herbert, Churchill-Roosevelt-Stalin: The War They Waged and the Peace They Sought, New Jersey 1967

Fenby, Jonathan, Spojenci, Praha 2008

Gilbert, Martin, Churchill, Praha 2002

Chlubna, Jan, Churchill a druhá fronta, in: Historický obzor 14, č. 11/12, 2003, s. 242-250

Jacobs, W. A., Strategic Bombing and American National Strategy, 1941-1943, in: Military Affairs 50, č. 3, 1986, s. 133-139

Kimball, Warren F., Forged in War: Roosevelt, Churchill and The Second World War, New York 1997

Kimball, Warren F., Stalingrad: A Chance for Choices, in: The Journal of Military History 60, č. 1, 1996, s. 89 – 114

Leighton, Richard M., Overlord Revisited: An Interpretation of American Strategy in the European War, 1942-1944, in: The American Historical Review 68, č. 4, 1963, s. 919-937

Lewis, Adrian R., The Failure of Allied Planning and Doctrine for Operation Overlord: The Case of Minefield and Obstacle Clearance, in: The Journal of Military History 62, č. 4, 1998, s. 787-807

Liddell Hart, Basil Henry, Dějiny druhé světové války, Brno 2000

Lowenthal, Mark M., Roosevelt and the Coming of the War: The Search for United States Policy 1937-1942, in: Journal of Contemporary History 16, č. 3, 1981, s. 413-440

Reynolds, David, From World War to Cold War: Churchill, Roosevelt and the International History of the 1940s, New York 2006

Roberts, Andrew, Masters and Commanders: How Roosevelt, Churchill, Marshall and Alanbrooke Won the War in the West, Londýn 2008

Sherwood, Robert E., Roosevelt and Hopkins: an Intimate History, 1. díl – The Men who Shaped our Lives, 2. díl – From Pearl Harbor to Victory, New York 1950

Steele, Richard W., The First Offensive 1942: Roosevelt, Marshall and the Making of American Strategy, Bloomington a Londýn 1973

Steele, Richard W., Political Aspects of American Military Planning, 1941-1942, in: Military Affairs 35, č. 2, 1971, S. 68-74

Steele, Richard W., The Pulse of the People. Franklin D. Roosevelt and Gauging of American Public Opinion, in: Journal of Contemporary History 9, č. 4, 1974, s. 195 – 216

Steele, Richard W., American Popular Opinion and the War against Germany: The Issue of Negotiated Peace, 1942, in: The Journal of American History 65, č. 3, 1978, s. 704 – 723

Steele, Richard W., The Great Debate: Roosevelt, the Media and the Coming of the War, in: The Journal of American History 71, č. 1, 1984, 69 – 92

Stoler, Mark A., The Second Front and American Fear of Soviet Expansion, 1941 – 1943, in: Military Affairs 39, č. 3, 1975, s. 136 – 141

Strange, Joseph L., The British Rejection of Operation Sledgehammer, An Alternative Motive, in: Military Affairs 46, č. 1, 1982, s. 6-14

Uhlíř, Jan B., Operace Overlord – návrat do Francie, in: Historický obzor 5, č. 5/6, 1994, s. 127-130

Wanner, Jan, George C. Marshall. Tvůrce armád a aliancí, Praha a Litomyšl 1998

Wanner, Jan, Spojené státy a evropská válka 1939-1945, 1. díl - Pevnost Amerika, 2. díl - Amerika v boji, 3. díl - Zápas o Evropu, Praha 2002

Wanner, Jan, K otázce hodnocení sovětského a amerického válečného úsilí 1941-1945, in: Slovanský přehled 81, č. 2, 1995, s. 109-124

Wanner, Jan, Rooseveltův pohled na svět a spojenecká koalice, in: Historický obzor 6, č. 5/6, 1995, s. 98-103

Wanner, Jan, USA a Svobodná Francie 1940-1943, in: Historický obzor 10, č. 7/8, 1999, s. 152-165